

Prima Instrucțiune a sfântului Josemaría Escrivá, despre spiritul supranatural al Lucrării (1934)

Pedro Rodríguez – Constantino Ánchel – Luis Cano

Abstract: Articolul prezintă ediția critică a *Instrucțiunii despre spiritul supranatural al Lucrării lui Dumnezeu* (1934), cel mai vechi document al sfântului Josemaría Escrivá despre Opus Dei și unul dintre cele mai importante texte fondatoare. Pornind de la manuscrisul autograf și de la principalele ediții ulterioare, se reconstituie geneza, transmiterea și fixarea textului, situându-l în contextul său istoric și eclezial. Instrucțiunea constituie prima expunere organică a naturii supranaturale, a misiunii și a scopurilor Opus Dei și oferă o bază textuală sigură pentru viitoare studii istorice și teologico-spirituale asupra originilor sale.

Keywords: Sfântul Josemaría Escrivá – Opus Dei – Ediție critică – Spirit supranatural – Istoria Bisericii contemporane

Ediția de față

În timp ce se lucrează la ediția primelor Instrucțiuni, pentru Colecția de Obras completas promovată de Istituto Storico San Josemaría Escrivá, s-a considerat potrivit să se anticipeze publicarea în *Studia et Documenta* a celei mai vechi dintre ele, care este totodată și cea mai scurtă dintre cele șase pe care le-a scris fondatorul Opus Dei. Această publicare este motivată și de apropierea centenarului fondării, aniversare foarte potrivită pentru a redescoperi carisma pe care a primit-o sfântul Josemaría, una dintre cele mai importante mărturii ale acesteia fiind tocmai Instrucțiunea despre spiritul supranatural al Lucrării (în continuare IES), redactată în 1934.

Lucrarea publicată aici este un rezumat al cercetării răbdătoare realizate de-a lungul anilor de Pedro Rodríguez și Constantino Ánchel. Sarcina lui Luis Cano a fost în principal aceea de a adapta această ediție la criteriile metodologice și filologice pe care le urmează Istituto Storico în publicarea ineditelor sfântului Josemaría, de a rezuma introducerea și de a pregăti unele note lămuritoare. S-a optat, în această ediție simplificată, pentru a nu se include notele ample adăugate de fericitul Álvaro del Portillo, care vor fi rezervate ediției din Colecția de Obras completas. S-a dorit de asemenea limitarea numărului de note și trimiterea în apendice – pentru a fi consultate de cei interesați – a tuturor acelor comentarii sau interpretări care nu sunt strict necesare pentru înțelegerea cuvintelor autorului.

Primul scop al unei ediții critice este obținerea unui text liber de erori și interpolări, care să ia în considerare și să încorporeze, după o atentă evaluare, toate acele modificări pe care autorul a vrut să le introducă de-a lungul anilor, în ediții și revizuri succesive, și care nu au fost întotdeauna, din întâmplările vieții, încorporate în ediția tipărită. Pentru a reuși acest lucru este necesar să se analizeze toate sursele sau mărturiile documentare disponibile și să se realizeze un discernământ istorico-filologic, până la obținerea unui text canonic, cât mai fidel cu putință voinței autorului.

Această muncă este primordială și esențială, dacă se dorește să se dispună de o bază solidă pe care să se realizeze studii și exegeze ale unui text care este din punct de vedere tehnic inedit – deși este foarte cunoscut în interiorul Opus Dei – și care are o mare importanță istorică și spirituală pentru această instituție. În ciuda scurtimii sale, găsim descrise în el aspectele esențiale ale spiritului primit de Josemaría Escrivá începând din 1928, și tot în el se cuprinde o primă explicare a scopurilor și a misiunii ecleziale a Lucrării lui Dumnezeu, așa cum o numea Escrivá în acest scris.

Redactată în 1934, această Instrucțiune este primul document oficial, ca să spunem așa, în care Fondatorul le explică celor care îl urmau ce este, pentru ce s-a născut și în ce constă tipul de chemare creștină pe care o predică. Se înțelege interesul pe care îl are studiul unui text cu asemenea caracteristici, atât pe plan istoric, cât și pe plan teologico-spiritual, în cadrul istoriei Bisericii din acei ani și pentru a aprofunda contextul originilor Opus Dei și al dezvoltării sale ulterioare.

Introducere generală

Sfântul Josemaría a redactat primele trei Instrucțiuni la mijlocul anilor treizeci, în fața creșterii numărului de persoane care se încorporau în Opus Dei și din cauza eficacității crescânde a muncii apostolice pe care o desfășurau. Până atunci procedase altfel: în *Apuntes íntimos* și în alte scrieri nota idei și reflecții pe care apoi le citea sau le comenta celor care se încorporaseră în Lucrare. Acum și-a articulat însemnările în trei scrieri, pe care le-a numit Instrucțiuni și pe care, tipărite într-un mod rudimentar, le-a dat spre citire și meditare celor pe care îi admitea în Opus Dei.

Punând pe hârtie luminile și intuițiile care până în acel moment se aflau doar în sufletul său sau în însemnări parțiale, Escrivá a obiectivat și a fixat spiritul, misiunea specifică pe care o primise, în trăsăturile ei fundamentale. De-a lungul istoriei a scris alte documente care aveau să dezvolte acele aspecte nucleare și a completat de asemenea cu câte o scurtă adăugire acest document, dar se poate spune că, în originalul său autograf din 1934, pe care îl păstrăm, se află deja esența spiritului Opus Dei. Aceste formulări au avut o mică istorie, pe care merită să o amintim aici.

„Ideile-mamă”, în geneza „Instrucțiunilor”

La 2 octombrie 1928, sfântul Josemaría «și-a dat seama de frumoasa și grea povară pe care Domnul, în bunătatea Sa inexplicabilă, o pusese pe umerii lui»¹: Opus Dei. Nu a ajuns până la noi o relatare, nici orală, nici scrisă, în care Fondatorul să explice acest fenomen supranatural. Ulterior a consemnat doar locul, ziua, ora și, sporadic, unele detalii exterioare. Mai târziu, evocând evenimentul, s-a folosit de termenul a vedea, a văzut, pentru a vorbi despre natura lui, dar fără a spune vreun cuvânt despre conținut². A rămas însă limpede, încă din acea primă zi, că a fost conștient de trei aspecte sau elemente nucleare derivate din acel fapt: un mesaj nou și o misiune de îndeplinit; chemarea sa, care includea sarcina personală de a răspândi acele lumini ale lui Dumnezeu; și, în sfârșit, o instituție, a cărei finalitate este de a perpetua în timp și de a susține o misiune specifică în interiorul Bisericii, dincolo de propria sa sarcină personală de fondator.

¹Apuntes íntimos, nr. 306, 2 octombrie 1931, în Vázquez de Prada 1997: 293. Caietele care alcătuiesc *Apuntes íntimos* se află în AGP, A.3, 88.

²Cf. Rodríguez 2013: 131-135; Rodríguez 2003: 47-66.

Într-un document din iunie 1933, pe care îl vom explica mai departe și pe care îl numim Încercarea cruntă (Prueba cruel)³, a notat o reflecție asupra muncii realizate până atunci pentru a schița natura și organizarea Opus Dei în acele vremuri de început. Acel comentariu ni se pare important și servește drept criteriu hermeneutic pentru înțelegerea însemnărilor făcute în această privință:

trebuie să atrag atenția că realitatea, practica în împlinirea Voinței lui Dumnezeu, este cea care trebuie să ne dea măsura organizării noastre. Este nesăbuit să umbli cu detalii de regulamente, fără să știi dacă vor putea fi trăite. Totuși, nici nu se pierde timpul, nici nu se aduce ofensă lui Dumnezeu gândind și notând lucruri care poate nu vor deveni niciodată realitate: pentru că îndrăznesc să afirm că Domnul lasă liberă și chiar împinge imaginația cu acele detalii uneori irealizabile, pentru a ne face voința să îndrăgească această întreprindere – ceea ce înseamnă tot atât cu a o face să-L îndrăgească pe El – și, la timpul potrivit, Domnul Însuși îi arată sufletului că acele jocuri ale fanteziei, petrecute în rugăciune sau aproape întotdeauna ca rugăciune, nu erau doar jocuri ale fanteziei: fiecare cuvânt scris, aparent acum în zadar, era un act de iubire⁴.

De-a lungul întregii sale vieți, Josemaría Escrivá a trăit într-o constantă întoarcere la primul moment fondator, pentru a adânci cunoașterea mesajului și pentru a verifica dacă noutățile care apăreau erau în consonanță cu proiectul inițial sau proveneau din el. Rezultatul aceluia exercițiu interior – a înainta în înțelegerea luminii originare – l-a trecut, în primii ani, pe hârtie, pe foi mici sau pe sferturi de coală, alcătuind Apuntes íntimos.

În convorbirile cu primii care au participat la acest apostolat, citea și apoi comenta acele însemnări⁵. Era vădită disproporția dintre amploarea întreprinderii și tinerețea sfântului Josemaría și puținele mijloace de care dispunea⁶. Când cineva i-a expus îndoielile sale cu privire la viabilitatea proiectului, a primit acest răspuns categoric: «Uite, aceasta nu este o invenție a mea, este un glas al lui Dumnezeu»⁷. Cu aceste cuvinte, Escrivá a sintetizat strădania sa de a face să se înțeleagă că nu era vorba de o idee a lui.

Comparația cu alte inițiative: „Scrisoarea” către Pedro Cantero

Această convingere intimă trebuia să învingă și un alt obstacol: comparația cu alte inițiative apostolice care apăreau în Spania. Acesta a fost cazul unui preot prieten, pe care îl cunoștea și cu care avea legături din septembrie 1930: Pedro Cantero Cuadrado, care avea să ajungă arhiepiscop de Zaragoza⁸. După câteva luni în care prietenia s-a

³Încercarea cruntă (Prueba cruel) a constatat în a trăi lăuntric o dureroasă îndoială asupra originii supranaturale a Opus Dei, după cum explicăm mai departe. Această experiență a avut loc la 22 iunie 1933. Relatarea se află în AGP, A.3, 88-3-5. O vom cita de acum înainte cu abrevierea Prcruel. Acolo a folosit expresia «a tălmăci Voința Divină», pentru a se referi la neconținutul întoarcere asupra conținutului luminii fondatoare.

⁴Prcruel, p. [3v]-[4v].

⁵Mărturie a lui Pedro Rocamora Valls, Madrid, 12 noiembrie 1977, AGP, A.5, 241-1-5.

⁶Mărturie a lui Pedro Rocamora Valls, Madrid, 12 noiembrie 1977, AGP, A.5, 241-1-5.

⁷Mărturie a lui Pedro Rocamora Valls, Madrid, 12 noiembrie 1977, AGP, A.5, 241-1-5.

⁸Pedro Cantero Cuadrado (1902-1978) s-a născut la Carrión de los Condes (Palencia). A obținut doctoratul în Filosofie și Teologie la Universitatea din Comillas și pe cel în Drept la Universitatea Centrală din Madrid. A fost episcop de Barbastro (1951) și de Huelva (1953) și arhiepiscop de Zaragoza (1964-1977). Despre legătura sa cu Escrivá în anii treizeci, cf. Martínez Sánchez et al. 2020: 685, 715.

consolidat, sfântul Josemaría a hotărât să-i miște sufletul. Cantero își amintea că «ieșeam la plimbare și îmi vorbea despre lucruri spirituale. Îmi amintesc că foarte curând mi-a spus că Dumnezeu îi cerea în chip imperativ să facă un apostolat aparte cu oamenii tineri și mai puțin tineri din jurul lui: mi-a vorbit despre necesitatea de a promova printre laici, de orice condiție și stare, sfințenia prin exercitarea serioasă și competentă a propriei profesii»⁹. În același timp, se străduia să-i arate caracterul supranatural al chemării din Opus Dei, care o deosebea de alte angajamente apostolice, foarte laudabile, dar care nu cereau o dăruire cu caracter vocațional datorată originii lor supranaturale.

Aceste convorbiri s-au cristalizat într-o lungă scrisoare a sfântului Josemaría, care, în sine, pare un fel de anticipare a Instrucțiunii despre spiritul supranatural al Lucrării lui Dumnezeu. Documentul este datat 19 februarie 1932¹⁰.

Sfântul Josemaría împarte scrisoarea în șapte unități sau paragrafe. Documentul are deja ceva structural în comun cu viitoarele Instrucțiuni: începe cu salutul «În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh și al Sfintei Maria» și se încheie cu niște cuvinte din liturgie, reproduse în *Apuntes íntimos*¹¹, care vor fi apoi încheierea tuturor Instrucțiunilor: *Gaudium cum pace, emendationem vitae, etc.*

Scopul scrisorii este acela de a-i face să observe deosebirile care există între Lucrarea lui Dumnezeu și orice alt fenomen pur asociativ. «Faptul că scopul este supranatural nu înseamnă că o Asociație este divină. De aceea, simpatiile mele față de acea întreprindere omenească nu orbesc luminile divine ale unei alte mari întreprinderi supranaturale, în care a început să se împlinească, literalmente, tot ceea ce este necesar pentru a putea fi numită fără trufie LUCRAREA LUI DUMNEZEU»¹². Scrie că Lucrarea «are drept temelie pietre lepădate de cei care au zidit... Nu vei găsi acolo înalți ierarhi ai Bisericii, nici oameni cu prestigiu național... Munca ei nu se vede pe pământ: este dedesubt, crește înăuntru...»¹³. Și încheie: «Va veni și vremea să urcăm! Așa au început toate lucrurile mari»¹⁴.

În fața caracterului trecător al unor inițiative apostolice, opune ceea ce este nepieritor, ca dovadă a naturii supranaturale a Opus Dei, întemeiată pe originea supranaturală a luminilor primite de Fondator: «Isus nu vrea o personalitate efemeră pentru Lucrarea Sa: ne cere o personalitate nemuritoare, pentru că vrea ca în ea să existe un grup pironit pe Cruce»¹⁵.

Autorul se confruntă și cu o altă dificultate, sugerată mai înainte: contrastul vădit dintre măreția proiectului și micimea Opus Dei în acele momente, fără a uita că sfântul Josemaría, în acei ani, avea o influență redusă atât în lumea bisericească, cât și în cea civilă. Și toate acestea în fața unor inițiative și instituții apostolice care se bucurau deja de o mare prezență și autoritate.

9Mărturie a lui Pedro Cantero Cuadrado, 12 septembrie 1976, AGP, A.5, 202-2-8, pp. 3-4.

10Scrisoare către Pedro Cantero, 19 februarie 1932 (în continuare CartaPCant), AGP, A.3, 175-6-3.

11Apuntes íntimos, nr. 280b, 12 septembrie 1931, AGP, A.3, 88. Se recitau deja la sfârșitul Precelor proprii ale Opus Dei.

12CartaPCant, p. 1. Aceste cuvinte vor trece aproape literal în primul paragraf al primei Instrucțiuni, IES.

13CartaPCant, p. 1.

14CartaPCant, p. 1. Aceste texte, cu ușoare modificări, au trecut în IES, numerele 2-5.

15CartaPCant, p. 3. Textul provine din Apuntes íntimos, nr. 277, 10 septembrie 1931, și trece, cu mici variante, în IES nr. 28.

Și de această dată se folosește de experiența sa interioară, de luminile sale supranaturale pentru a rezolva dificultatea. Scrie: «Ca Apostolii, noi stăm “omnes perseverantes unanimiter in oratione”, siguri că în curând va veni Rusaliile L. lui D. [Lucrarea lui Dumnezeu]... și lumea întreagă va auzi în toate limbile ei aclamațiile delirante ale ostașilor Marelui Rege: Regnare Christum volumus!»¹⁶.

Cantero este invitat să se încreadă în «întreprinderea supranaturală» pe care o expune sfântul Josemaría, întemeindu-se pe «luminile divine» și pe un bun număr de «providențe» ale lui Dumnezeu începând din 1928. În paragrafele următoare expune, în linii mari, îmbietorul orizont apostolic care se deschide. Există o recunoaștere a gravității situației în care trăia societatea occidentală. «Cataclism mondial» și «boală extraordinară» sunt expresiile pe care le folosește. Dar Dumnezeu se bizuie, în planurile Sale, pe Opus Dei pentru a aduce leacul. Și, pornind de la unele cuvinte ale Papei Pius XI, expune felul în care Domnul vrea să Se folosească de Lucrare, ca de o «injecție intravenoasă», ca sare și ca lumină, pentru a rezolva acele rele.

Cu cuvintele «întotdeauna Isus a făcut ca ai Săi să se potrivească vremurilor», continuă relatarea cu un scurt excurs istoric, pornind de la primii eremiți, amintindu-l pe sfântul Francisc de Assisi și încheind parcursul cu Compania lui Isus¹⁷. Această descriere interpretativă a istoriei îi servește sfântului Josemaría pentru a introduce un element nou care să-i întărească argumentația: includerea nașterii Opus Dei în planul general al lui Dumnezeu în favoarea Bisericii și a omenirii. În contextul acestui plan se ivește Lucrarea¹⁸.

Cu acest document, sfântul Josemaría a făcut o primă încercare, organică și structurată, de a explica originea supranaturală a Opus Dei unuia dintre primii săi urmași. Era conștient de dificultatea de a se face înțeles, mai ales atunci când categoriile destinatarilor se mișcau într-o perspectivă foarte omenească, aproape sociologică. De aceea se percepe în tot scrisul strădania de a-l ridica pe interlocutor pe un plan supranatural, pentru că numai astfel este cu putință să se prindă sensul profund al experiențelor cu conținut mistic și contemplativ care sunt sprijinul argumentației sale.

Munca de a redacta această scrisoare i-a folosit sfântului Josemaría pentru a-și obiectiva ideile și pentru a structura, în acele prime momente, un discurs gândit pentru formarea primilor urmași. De aceea, și după cum vom vedea îndată, câteva zile mai târziu, la 23 februarie, a lăsat o copie a acestei scrisori Carmenei Cuervo, care tocmai venise în Opus Dei pe 14, și căreia voia să-i dea o explicație, cât mai amplă cu putință, a spiritului și a caracteristicilor Lucrării în dimensiunea ei feminină.

„Scrisoarea” către Carmen Cuervo

Începând cu 14 februarie 1930, sfântul Josemaría a înțeles că trebuia să le includă în Opus Dei-ul care se naștea și pe femei. Totuși, cât timp a fost capelan la Patronato de Enfermos, abia dacă a avut prilejul să le propună noul drum femeilor care veneau la confesionalul său. În plus, nu era prudent să facă această lucrare într-o instituție

¹⁶CartaPCant, p. 4.

¹⁷CartaPCant, pp. 4-5. Această idee, cu modificări, apare în IES, numerele 43 și 44.

¹⁸CartaPCant, p. 5.

precum Patronato, în care Doamnele Apostolice munceau pentru a împlini finalitatea noii lor congregații și se străduiau să obțină și ele noi vocații.

Când a început să slujească drept capelan al Patronato de Santa Isabel, s-a putut dedica cu mai multă libertate nașterii și dezvoltării Secției feminine a Opus Dei. Nu era primejdia unor interferențe cu activitățile apostolice ale călugărițelor care locuiau acolo. Dar, în schimb, Santa Isabel era o biserică ce avea puțini enoriași și puține erau femeile care veneau la confesionalul sfântului Josemaría.

După câteva săptămâni, la 6 noiembrie 1931, Fondatorul a scris în Apuntes că o femeie care venea la confesionalul său ar putea fi cea dintâi din Opus Dei¹⁹. Numele, a notat el, este Carmen Cuervo²⁰. În săptămânile următoare are loc un proces de pregătire pentru posibila chemare.

Sfântul Josemaría a ales să-i dea Carmenei Cuervo o documentație potrivită pe care, prin simetrie cu scrisoarea către Cantero, o vom numi Scrisoare către Carmen Cuervo²¹, în continuare CartaCcuero. Mai mult decât o scrisoare, este un ansamblu de note și însemnări corelate între ele și menite să-i dea lumină Carmenei Cuervo asupra unor aspecte ale temelor deja discutate cu ea în îndrumarea spirituală.

Pentru ceea ce ne interesează, cel mai important este începutul acestui scris: niște cuvinte solemne, care sunt, aproape literal, cele trei considerații pe care sfântul Josemaría voia să le întipărească cu foc în sufletele celor din Lucrare și care corespund celor ce vor fi numerele 47, 48 și 49 din IES. De asemenea, o însemnare din 26 martie 1932, foarte scurtă și cu un început solemn, trece aproape literal în IES, numerele 30, 31 și 32, 35, 36 și 37, care în cuvintele sfântului Josemaría sunt idealurile și scopurile Lucrării.

„Încercarea cruntă” (Prueba cruel, 1933)

Joi, 22 iunie 1933, rugându-se în fața Euharistiei în biserica Perpetuo Socorro din Madrid – unde făcea Exercițiile spirituale din acel an –, sfântul Josemaría a avut o experiență supranaturală pe care a numit-o Încercarea cruntă și pe care i-o prevestise cu câteva luni înainte duhovnicul său, pr. Postius²². Relatarea a scris-o două zile mai târziu (24 iunie), iar prima ei parte figurează ca Apendicele V în ediția Apuntes íntimos pregătită de Álvaro del Portillo²³. Esența acestei „încercări” a constat în a trăi lăuntric îndoiala asupra originii supranaturale a Opus Dei. Reacția sa a fost de a cere în rugăciune ca Lucrarea să fie destrămată, dacă nu era de la Dumnezeu, dar de a-i fi confirmat dacă venea de la El. Și descrie efectul acestui har: «Îndată, nu numai că m-am simțit întărit în adevărul Voinței Sale asupra Lucrării Sale, ci am văzut limpede un punct al organizării pe care până atunci nu știam nicicum să-l rezolv»²⁴.

¹⁹Apuntes íntimos, nr. 381, 8 noiembrie 1931, AGP, A.3, 88.

²⁰Carmen Cuervo Radigales (1895-1996) s-a născut la Madrid. Cu diplomă de învățătoare, a studiat Filosofie și Litere la Granada și la Madrid. O vreme a fost călugăriță a Adormirii, în mănăstirea și școala din strada Santa Isabel. Era profesoară acolo când l-a cunoscut pe sfântul Josemaría. La puțin timp după ce cunoscuse Opus Dei a câștigat un concurs care a dus-o să se stabilească la Soria, unde a pierdut legătura cu Fondatorul. Cf. Martínez Sánchez et al. (ed.) 2020: 687, 717.

²¹AGP, A.3, 176-6-4/8.

²²Juan Postius Sala (1876-1952) a fost un călugăr claretin și duhovnic al sfântului Josemaría timp de câteva luni în 1932. Cf. Ánchel 2018: 75-80.

²³Apuntes íntimos, numerele 1729-1730b, din 23 iunie 1933, AGP, A.3, 88. Despre acest document și cadrul lui istoric, vezi Crovetto Posse 2022: 125-149.

²⁴Prcruel [1v], § [2].

În continuare, explică de ce relatează această experiență: «Pentru că doresc ca cei dintâi să cunoască micimile preadumnezeiești care au înconjurat nașterea acestei noi oștiri a lui Cristos. Cu această cunoaștere și cu cea pe care o vor dobândi despre mizeriile mele, pe măsură ce mă vor cunoaște, nu vor putea decât să iubească Lucrarea și să exclame: cu adevărat această Lucrare este... Lucrarea lui Dumnezeu!»²⁵.

Așadar, sfântul Josemaría, care în mod obișnuit îi întârea pe membrii Lucrării în originea supranaturală a Opus Dei prin cuvintele și prin scrierile sale, în ziua aceea a fost el cel care a avut nevoie să fie confirmat asupra caracterului supranatural al Lucrării.

Este un document amplu, articulat în paragrafe și datat iunie 1933²⁶, în care a scris pe deasupra și niște Prenotandos, care completează ideile expuse în scrisorile către Cantero și către Cuervo²⁷. Unele dintre aceste texte le-a încorporat în IES, la numerele 6-13, 15 și 25.

Ca fondator, sfântul Josemaría dialoghează cu Dumnezeu, încercând să-I deslușească voința, imaginând detalii practice care să servească la punerea ei în mișcare și suplinind, totodată, ceea ce nu vede cu ceea ce îi dictează cultura și experiența sa. Unele dintre aceste idei sunt primite de Dumnezeu, altele nu. Cu toată sinceritatea, dă un exemplu: «De aceea, tălmăcind Voința divină, vedeam la început L. ca pe un Ordin Militar, de pildă; și s-au scris detalii care, dacă pun în evidență stângăcia instrumentului și pot chiar să pară ridicole, pentru un suflet obișnuit cu această caligrafie supranaturală nu lasă nicio îndoială că pana era proastă, dar mâna care scria acele detalii era mâna Regelui»²⁸.

Cu alte cuvinte, experiența însăși, călăuzită de Providență, va fi cea care va învăța cum să se instituționalizeze carisma primită.

Manuscrisul original al IES și difuzarea la şapirograf

La 19 martie 1934 este datată cea dintâi dintre Instrucțiuni, al cărei conținut reelaborat provine, în bună parte, din documentele pe care le-am descris. A adăugat de asemenea, la o dată ulterioară, alte texte provenite din Apuntes íntimos, de exemplu numerele 16 și 27 din IES²⁹. Unele sunt de nouă redactare: numerele 17-24 și 26. Se păstrează manuscrisul original, scris de mâna autorului, trecut apoi la mașină și copiat în câteva exemplare cu ajutorul unui şapirograf cu alcool.

Despre acel manuscris, Juan Jiménez Vargas își amintea:

Îmi amintesc bine că, în anii treizeci, când scria primele Instrucțiuni, odată terminată redactarea definitivă a textului – lucrare pe care în general o făcea cu ajutorul material al vreunuia dintre noi: scris la mașină, rânduit foile, copiat fișe etc. –, scria din nou în întregime textul de mână, lucrând singur și în genunchi. Nu-i plăcea să-l vedem, dar în convorbiri personale ne-o povestea. Astfel puteam

25Prcruel [1v], § [2].

26Manuscrisul autograf original al sfântului Josemaría se păstrează în AGP, A.3, 88-3-5.

27Filele 2 și 3 alcătuiesc, aproape literal, dar într-o ordine diferită, numerele 6-13, 15 și 25 din IES.

28Prcruel, p. [3v]-[4v].

29Apuntes íntimos, nr. 1161, 17 martie 1934, și, respectiv, nr. 1076, 6 noiembrie 1933, AGP, A.3, 88.

prețui venerația pe care o avea pentru niște documente în care voia să se întrevadă numai voința lui Dumnezeu³⁰.

Textul autograf al IES are la început o filă albă nenumerotată, urmată de alte 16 file (sferturi de coală așezate pe lat) cu text scris doar pe fața filei (versoul alb) și cu numărul în colțul din dreapta sus. Dimensiunile sunt 21,8 cm x 15,8 cm. Textul IES are 48 de paragrafe.

Exemplarele scoase la velograf ale IES sunt 8 sferturi de coală așezate pe lat, scrise și numerotate doar pe față, plus o filă de copertă nenumerotată, întocmai ca autograful.

Foarte curând, sfântul Josemaría a hotărât să împartă între membrii Opus Dei textul Instrucțiunilor. În legătură cu IES, se citește în Jurnalul Academiei DYA, din strada Luchana, la 10 aprilie 1934: «Instrucțiunea 1 despre caracterul supranatural al L. [Lucrării] – (10-4-34) – Pe această temă Părintele a scris niște file care s-au trecut la mașină și cu velograful am scos 100 de copii, de câte 8 pag. fiecare, împărțindu-se tuturor fr. [fraților] și pentru ziua de mâine»³¹.

Știm despre trimiterea unor copii în afara Madridului, de pildă lui Isidoro Zorzano, care trăia la Málaga³². Un alt destinatar a fost don Eliodoro Gil Rivera, preot care fusese admis în Opus Dei la 15 aprilie 1934³³.

Celor care trăiau la Madrid, sfântul Josemaría le citea și le explica Instrucțiunile. Povestește Francisco Botella:

În unele duminici după-amiaza rămânea un răstimp foarte potrivit, pentru că numai noi, cei din Lucrare, eram în Casă. Pedro și cu mine, fiindcă locuiam în Reședință, „ne întâlneam” după discuția de la prânz, aproape de camera Părintelui, ne puneam în bătaia lui, umblam pe acolo. Părintele ne poftea în camera lui, ne așezam în fața lui, în jurul mesei sale de lucru, și, luând fraze din „Instrucțiunea despre spiritul supranatural al Lucrării” sau din „Instrucțiunea Sfântul Rafael”, ne vorbea despre Lucrare. Uneori ore în șir. Din când în când, poate văzând că atâtea lucruri minunate nu ne încăpeau pentru moment în cap, se oprea puțin. Făcea o glumă și începea din nou să vorbească. Pe măsură ce soseau cei din Lucrare, se alăturau discuției³⁴.

30Mărturie a lui Juan Jiménez Vargas, Pamplona, 10 mai 1986, AGP, A.5, 221-1-7.

31Jurnalul Academiei DYA, din strada Luchana, 10 aprilie 1934, p. 74 (AGP, A.3, 89-1-2). Jurnalul continuă: «Numai citindu-le se pipăie materialmente – am putea spune – caracterul supranatural al L. [Lucrării], acel ceva pe care îl are și care, fără a se vedea, nici a se atinge, intră în inimă cu o putere de neînfrânt, îmbibând-o și umplând-o de bucurie, de pace și de credință; acel ceva spiritual, în care se crede mai mult decât dacă s-ar pipăi».

32Scrisoare a lui Isidoro Zorzano către Manuel Sainz de los Terreros, Málaga, 26 mai 1934 (AGP, IZL, Epistolario, C340526).

33Scrisoare a lui Josemaría Escrivá către Eliodoro Gil Rivera, Madrid, 15 aprilie 1934, AGP, A.3-4, 253-2, C-340415-1. Don Eliodoro a păstrat Instrucțiunile, împreună cu alte documente și scrisori ale sfântului Josemaría și ale unor membri ai Lucrării din primele timpuri, până când, în anii șaizeci, a predat un pachet care cuprindea toate acele hârtii centrului Opus Dei care tocmai se deschisese la Vigo.

34Mărturie a lui Francisco Botella, Madrid, 9 iulie 1975, AGP, A.5, 200-1-1.

După terminarea războiului, odată cu deschiderea de centre ale Opus Dei în orașe noi, s-au făcut copii, dactilografiate sau de mână³⁵, pentru a fi citite și explicate celor care se încorporau în Lucrare.

IES la tipografie: 1954

Răspândirea Opus Dei în diferite țări aducea cu sine, în chip logic, o înmulțire a copiilor la mașină, atât de necesare pentru ca cei care veneau în Lucrare să cunoască, din însuși cuvântul sfântului Josemaría, spiritul și lucrarea proprie a Opus Dei³⁶. În multe dintre acele copii s-au strecurat erori de transcriere care îl nemulțumeau mult pe sfântul Josemaría, fiindcă întuneceau sau deformau spiritul specific al Lucrării. De aici faptul că, odată ajuns la Roma, a căutat să aibă la sediul Casei Centrale o tipografie pentru a edita aceste documente și altele. În 1954 tipografia funcționa deja în casa din strada Bruno Buozzi 73; iar în 1957 a fost mutată în centrul alăturat al femeilor din Opus Dei, în strada Villa Sacchetti, pentru a fi administrată de Secția Feminină a Lucrării. În 1954 se tipărește pentru prima dată IES.

În documentația de care dispunem³⁷ se constată că procesul de tipărire începe cu cererea adresată regiunii Spania de a se trimite urgent originalul autograf³⁸. Sfântul Josemaría voia ca ediția să se facă pornind de la originalul autograf și nu de la exemplare pline de erori. Odată ajuns în Cetatea eternă, a poruncit să fie distruse toate copiile aflate în circulație³⁹. Noul text tipărit, sub formă de broșură, a fost trimis în diferite țări la 18 noiembrie 1954⁴⁰.

Nu păstrăm niciun exemplar al acelei broșuri. Când s-a făcut ediția reunită a tuturor Instrucțiunilor, în 1967, cele rămase au fost arse. Este foarte posibil să fi avut o prezentare a lui don Álvaro, care va apărea apoi în ediția din 1967, unde se citește: «începem, în sfârșit, să publicăm tipărite Instrucțiunile pe care Părintele nostru le-a scris de-a lungul timpului». Această introducere a fost retușată în 1967, așa încât nu știm ce parte din acel preambul apărea – dacă a apărut – în broșura din 1954. Acolo se menționează de asemenea că se editează în «așteptarea unei ediții definitive, cu glose ample», adică cu note de comentariu. „Glosele ample” sunt, cu siguranță, cele care vor apărea în ediția din 1967, motiv pentru care pare foarte probabil ca acel Preambul să fi existat deja – în întregime sau în parte – în broșura din 1954, după cum o arată și data lui. Îl reproducem, la locul cuvenit, în ediția din 1967⁴¹.

35În Reședința Samaniego, din Valencia, exista o copie manuscrisă a IES, cu o dată ceva mai târzie decât războiul civil, din anii patruzeci.

36Mărturie a lui Francisco Ponz Piedrafita, Pamplona, 24 septembrie 1975, AGP, A.5, 238-3-5.

37Ansamblul de texte pe care le vom cita în continuare fac parte din seria AGP, 5036b. Această cotă (AGP 5036b) corespunde materialului încă necatalogat. Concret, este vorba de o serie de dosare (numerele 5036a, 5036b, 5036c etc.) care cuprind notele și avizele Consiliului General către regiuni, din 1954 aproximativ, de când încep, încoace.

38Datată 31 august 1954, această filă are în colțul din dreapta sus, bătut la mașină, nr. 27 (AGP, seria 5036b); iar pe același rând, la stânga și scris de mână cu creion roșu, se citește: «anulată 4758/65».

39Datat 13 septembrie 1954, acest scris are numărul 29 (AGP, seria 5036b), scris de mână, iar pe marginea de sus se citește de asemenea: «anulat».

40În aceeași notă din AGP (seria 5036b) cineva a scris de mână țările în care a fost trimisă IES: Ecuador, SUA, Germania, Chile, Peru, Anglia, Irlanda.

41În AGP există un dosar pentru IES, A.3, 89-1, care cuprinde patru documente (doc. 1-4): doc. 1 este autograful sfântului Josemaría; doc. 2 este un exemplar al ediției la velograf; doc. 3 este o copie manuscrisă a textului de la velograf, în care există corecturi autografe ale sfântului Josemaría; iar doc. 4 este restul unei file de șpalturi ale IES 1954.

Alte ediții

a) Ediția din 1967

La începutul anului 1967, IES a fost tipărită la Roma, împreună cu alte cinci Instrucțiuni, în două volume bine legate. Este vorba despre «ediția definitivă» despre care vorbea fericitul Álvaro în preambulul său. La 27 ianuarie era gata⁴².

Sfântul Josemaría lucra la acea ediție de mai multă vreme. Înainte de vara anului 1965 scrisese: «Pregătesc un pumn de scrisori – vechi – pentru tipar: nu ne va lipsi munca în vara care vine, pentru că sper să închei și ciclul tipărit al Instrucțiunilor. Era și timpul!»⁴³. Așa a și făcut, într-adevăr, căci la întoarcerea din vară afirma: «am scris foarte mult, rânduind material foarte vechi, dând formă definitivă unor instrucțiuni și scrisori»⁴⁴.

După cum anunțase deja Del Portillo, textul IES era însoțit de ample glose ale acestuia, la subsolul paginii, întocmite la însărcinarea sfântului Josemaría și într-un dialog neîntrerupt cu el⁴⁵.

În timp ce se desfășura această cercetare, s-a căutat vreun exemplar al ediției din 1967, dar părea că nu se păstrase niciunul. Era practica obișnuită a sfântului Josemaría de a porunci distrugerea exemplarelor edițiilor anterioare atunci când prevedea realizarea unei noi versiuni. Chiar înainte de a muri, în 1975, a poruncit să se procedeze astfel și să se păstreze doar copiile necesare pentru viitoarea ediție pe care dorea să o facă. În împlinirea acestei porunci, la 12 septembrie 1975, Álvaro del Portillo a dispus distrugerea exemplarelor Instrucțiunilor care s-ar fi aflat în afara arhivei Consiliului General, așa cum arătase sfântul Josemaría că trebuie făcut după acea vară⁴⁶.

În ianuarie 2017 s-au descoperit la Villa Tevere două exemplare din 1967. Jordi Valentí, pe atunci director al Secretariatului General, a comunicat că observase mici deosebiri între exemplarul pe care Consiliul General îl rezervase pentru lucrul său și altele care se află la Roma și în Regiuni. Cheia stătea într-un simplu cuvânt scris cu creionul pe prima pagină: „anulat”.

Cu acel exemplar ca referință, explică Valentí, se întocmeau la Secretariatul General, în acei ani de acum îndepărtați, notele care se scriau pe această temă și care erau înaintate sfântului Josemaría, iar apoi lui Álvaro del Portillo, și erau trimise Regiunilor⁴⁷.

42Jurnalul de la Villa Tevere, vineri 27 ianuarie 1967, AGP, M.2.2, 430-15. Marți 7 februarie a acelui an 1967 ajungea în Spania (Jurnalul centrului din Riscal, sediul de atunci al Comisiei regionale a Spaniei, AGP, M.2.2, 201-9).

43Scrisoare a sfântului Josemaría către don Florencio Sánchez Bella, Roma, 25 mai 1965 (AGP, A.3-4, 282-4, C-650525-02).

44Jurnalul centrului Consiliului General, 11 septembrie 1965, AGP, seria M.2.2, 430-14. Vara și-a petrecut-o în bună parte în Toscana, în case împrumutate, mai întâi în vechiul conac „Il Trebbio”, iar apoi la Piancastagnaio, la sud-vest de Siena.

45Text și note așezate în carte într-o dispunere clasică: „textul” sus, cu literă mai mare și paragrafe numerotate în culoare, iar „notele”, de obicei mai întinse, așezate jos ca „note de subsol”.

46Nota este 175/75 (AGP, 5037a). Există o referință care spune H/Ref 7012/74. Aceeași soartă a avut-o și ansamblul de Scrisori care se păstrau: cf. Escrivá de Balaguer 2020: 21.

47Cu prilejul muncii pentru ediția critică de față, de la Secretariatul General au fost trecute la AGP cele două tomuri ale acestei mărturii a ed1967 – cel „anulat” –, unde acum pot fi consultate de cercetători.

S-a descoperit de asemenea că, la Comisia regională a Spaniei, în loc să distrugă prima ediție pe care le-o dăruise sfântul Josemaría, au hotărât să i-o înapoieze lui Mons. del Portillo. Cele două tomuri, care se păstrau în biroul Părintelui, legate în roșu și cu coperte aurite și gravate în relief, purtau dedicația autografă a Fondatorului pe prima pagină albă. Ea sună astfel: «Pentru fiii mei || din Spania, cu || o binecuvântare || plină de dragoste. || Roma, februarie 1967 || Mariano».

Luăm aici ca referință ediția din 1967, ultima revăzută de sfântul Josemaría.

b) A doua ediție, din 1982

În vara anului 1980, aflându-se în Anglia, Álvaro del Portillo a spus că lucra la o ediție a Instrucțiunilor⁴⁸. Iar la 3 ianuarie 1982 le explica unui grup de femei din Lucrare, la Castelgandolfo, că își terminase munca: «acum vă voi trimite Instrucțiunile Părintelui, care fuseseră retrase. Este o ediție nouă... Vă va face multă bucurie. Și se vor trimite în multe locuri din Secția feminină unde până acum nu fuseseră trimise»⁴⁹.

Principala noutate a acestei ediții a 2-a a fost reelaborarea „preambulului” sau a notei introductive, după cum se va vedea în aparatul critic.

Au existat de asemenea schimbări în comentariile lui Álvaro del Portillo, în notele sale, din pricina transformării Opus Dei în prelatură personală, care se vedea deja apropiată și care cerea o aprofundare a realității teologice și juridice a Lucrării. Adăugirile și suprimările de comentarii, după cum se va vedea în aparatul critic, oglindesc acele împrejurări.

În februarie 1982 se face deja trimiterea către Regiuni a celor două tomuri ale ediției pe care o numim ed2^a67⁵⁰.

c) A treia ediție, din 1998

În esență corectează greșelile de tipar depistate în a doua ediție și, în acest sens, ar putea fi socotită o simplă retipărire. Dar s-au adăugat și unele detalii în pagina normativă și s-a adăugat o notă explicativă privitoare la terminologia, deja învechită, care era folosită în Instrucțiuni pentru a desemna unele tipuri de membri.

Când s-a făcut această ediție a 3-a (1998), s-au trimis Regiunilor două file cu acea „notă preliminară” și cu o „Listă de greșeli de tipar de corectat în volumele Instrucțiunilor” (cinci greșeli în vol. I și 15 în vol. II), care fuseseră corectate la tipografie la realizarea ediției a 3-a. La multe centre nu a ajuns această ultimă ediție, ci pur și simplu s-au corectat de mână acele greșeli.

d) Noi retipăriri ale ediției a 3-a

Cu timpul, din această ediție a 3-a s-au făcut în continuare retipăriri, într-un număr mai mare sau mai mic de exemplare, după nevoile Regiunilor. Merită amintită cea din anul 2017, care corectează unele greșeli de tipar ce fuseseră găsite, și pe care o numim re3^aed67.

48Convorbire la Orme Court, Londra, 30 iulie 1980, AGP, seria B.1.7, dosar 596-3.

49Convorbire la Colegiul Roman Sfânta Maria, Villa delle Rose, Roma, 3 ianuarie 1982, AGP, seria B.1.7, dosar 599-2.

50Nota 11/82, AGP, seria E.1.3, dosar 5056.

Structura ediției critice de față

Să vorbim acum despre structura pe care o dăm acestei ediții. Din 1967, „textul” fiecărei Instrucțiuni – textul sfântului Josemaría – este așezat în partea de sus a paginii și tipărit cu literă mai mare; iar „notele” – comentariile lui Álvaro del Portillo – în partea de jos, ca „note de subsol” și cu literă mai mică.

Amploarea dezvoltărilor prin care Álvaro del Portillo aprofundează în notele sale a făcut necesar să se renunțe, în această ediție simplificată, la explicațiile primului succesor al sfântului Josemaría.

La subsolul paginii se vor găsi câteva scurte comentarii explicative, referințele necesare și o serie de semne, precedate de numărul paragrafului din Instrucțiune, care indică:

- săgeata → atrage atenția că există o variantă textuală, care a trebuit deslușită critic, cu criteriile filologice pe care le vom explica îndată. Pentru a cunoaște acele variante trebuie să se meargă la Apendicele I, unde se află aparatul critic;
- abrevierea nt cu cursive, urmată de un număr (de exemplu, nt 1), informează despre prezența în acel loc a unei note de comentariu a lui Álvaro del Portillo;
- semnul adunării + așezat la sfârșitul unei note explicative arată că există o continuare a acelei note în Apendicele II. Uneori este necesar să se contextualizeze vreo frază sau să se ofere vreun dat despre persoane, instituții, realități ecleziale și culturale sau împrejurări sociale și politice etc. pe care le menționează autorul. Pentru a evita ca aceste note să fie prea lungi și să-l distragă pe cititor, se pune la subsolul paginii doar informația esențială, iar restul notei se trimite în Apendicele II. Semnul + îl înștiințează pe cercetător sau pe cititorul mai atent la tematici istorice, teologice ori de context că în continuarea notei va găsi alte amănunte.

În felul acesta, în ediția de față spațiul tradițional al notelor de subsol rămâne în slujba comentariilor explicative indispensabile și a referințelor necesare, care nu fac parte din textul original, ci doar din ediția de față.

Munca principală a acestei ediții critice a fost aceea de a propune un text care este rodul discernământului realizat de editori. Acel text critic este, într-un anumit sens, „nou”, căci cuprinde, de pildă, îndreptări ale unor greșeli de tipar pe care autorul nu le depistase. Nu se urmărește, așadar, reproducerea în literalitatea lui a unui document vechi, așa cum se face cu edițiile facsimile.

În această ediție s-a făcut de asemenea o muncă „critico-istorică” – cum se obișnuiește să se numească în tradiția germanică – sau „genetică” – în filologia franceză –, prin care se cercetează istoria redacțională a textului și evoluția lui în timp. Aceste schimbări dezvăluie maturizarea gândirii autorului.

Unele fraze tăiate sau adăugate reprezintă un element interesant pentru reconstituirea istoriei unei fondări. Ele îngăduie de asemenea să se cunoască în ce moment a fost adăugat un anumit paragraf. În acest fel se evită căderea în anacronisme la interpretarea unui text, de vreme ce nu întotdeauna autorii precizează data la care au incorporat schimbările în scrierile lor.

În această ediție s-a realizat, prin urmare, o dublă muncă:

a) strict critică: pentru a obține textul cel mai apropiat de voința autorului;

b) critico-istorică: pentru a observa evoluția textului pornind de la manuscrisul original mso, ediția din 1967 (prima tipărită de care dispunem, nemaexistând cea din 1954, care a fost distrusă), pe care o numim ed1^a67, și ed2^a67, din 1982.

În acest articol nu includem acele părți comune celor două volume ale celor șase Instrucțiuni, realizate în 1967, adică: paginile normative și o însemnare despre ediția din 1982. Includem nota introductivă a lui Álvaro del Portillo, care a apărut pentru prima dată încă din 1954, în prima ediție a IES, și dedicația către sfântul Josemaría pe care a inclus-o în 1967.

O ultimă precizare: în text s-au adoptat ultimele modificări ortografice stabilite de Real Academia de la Lengua privitoare la accentuare.

Surse arhivistice

Arhiva generală a Prelaturii (AGP)

- A.3
- A.3-4
- A.5
- A.6
- B.1.7
- E.1.3
- M.2.2
- IZL
- 5036b
- 5037a

Enciclica Ubi Arcano, 23 decembrie 1922, AAS, 14 [1922], 673-700.

Epistola Quae Nobis către cardinalul Bertram, 13 noiembrie 1928, AAS 20 [1928], 384-387.

Enciclica Quadragesimo anno, 15 mai 1931, AAS 23 [1931], 177-228.

Boletín Oficial del Obispado de Madrid-Alcalá [1934].

PRIMA INSTRUCȚIUNE A SFÂNTULUI JOSEMARÍA ESCRIVÁ, DESPRE SPIRITUL SUPRANATURAL AL LUCRĂRII (1934)

TEXT EDITAT ⁱ

a) Însemnare preliminară și dedicație a lui Álvaro del Portillo

0a

0b Părintelui nostru, la împlinirea vârstei de șaizeci și cinci de ani, îi dedică această ediție, în numele tuturor fiilor și fiicelor sale

0c Álvaro

0d Roma, 9 ianuarie 1967

b) Preambulul primei ediții

0e PREAMBULUL PRIMEI EDIȚII

0f Începem, în sfârșit, să publicăm tipărite Instrucțiunile pe care Părintele nostru le-a scris de-a lungul timpului pentru a fixa puncte esențiale ale Opus Dei, pentru a rezolva probleme ale momentului, pentru a îndruma diferitele munci de apostolat.

0g Prin aceasta este spus că în fiecare dintre Instrucțiuni – se întâmplă uneori și în Scrisorile sale – există o parte permanentă, care afirmă spiritul și modul propriu al Lucrării noastre; și alta circumstanțială, care răspunde unor realități ale timpului în care acele documente au fost redactate. Nu lipsesc nici – odată cu trecerea anilor – amănunte ale istoriei noastre interne, pe care se cuvine să le explicăm.

0h De aceea am socotit potrivit ca, la transcrierea acestor scrieri care vor face atâta bine fraților noștri, să adăugăm câteva note scurte – mai mult sau mai puțin scurte – și să numerotăm paragrafele, pentru a înlesni astfel citarea potrivită a acestor izvoare.

0i

0j Roma, 9 ianuarie 1967

c) Textul Instrucțiunii despre spiritul supranatural al Lucrării lui Dumnezeu

0k Instrucțiune despre spiritul supranatural al Lucrării lui Dumnezeu 19-III-1934

0l În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh și al Sfintei Maria

0m *Meus cibus est ut faciam voluntatem eius...* Hrana Mea este să fac voința Celui care M-a trimis... (In 4,34).

- 1 Preaiubiților⁵¹: în convorbirile mele cu voi am arătat în repetate rânduri că întreprinderea pe care o ducem la îndeplinire nu este o întreprindere omenească, ci o mare *întreprindere supranaturală*, care a început împlinind în ea, literalmente, tot ce este necesar pentru a putea fi numită fără trufie *Lucrarea lui Dumnezeu*; din care facem parte prin alegere divină – *ego elegi vos*, Eu v-am ales pe voi (In 15,16) –, pentru ca în lume să fim imitatori ai lui Isus Cristos, Domnul nostru, *sicut filii carissimi*, ca niște copii iubiți (Ef 5,1).
- 2 Are drept temelie pietre disprețuite de constructori (Fap 4,11). Nu veți găsi aici înalți ierarhi ai Bisericii, nici oameni cu prestigiu național⁵². Munca ei abia dacă se vede pe pământ: este dedesubt, crește înăuntru. Va veni și ceasul urcușului!
- 3 Așa a început tot ce este mare: cine era Francisc? Oare cei care au trăit împreună cu Ignățiu la Alcalá ar fi crezut în avântul și în dezvoltarea Companiei sale?⁵³
- 4 Întoarceți-vă privirile spre Sfânta Evanghelie: pe apostolii Domnului, nefolositori, egoiști și neștiutori, nici voi, nici eu nu i-am fi ales pentru această slujire⁵⁴.
- 5 Acum se întâmplă la fel, iar sfântul Paul ne vorbea nouă când spunea: *cugetați, fraților, la chemarea voastră, căci nu sunteți înțelepți după trup; nu mulți puternici, nu mulți de neam ales; însă Dumnezeu a ales cele bune ale lumii, ca să-i facă de rușine pe cei înțelepți; Dumnezeu a ales cele slabe ale lumii, ca să le facă de rușine pe cele puternice; Dumnezeu a ales cele de jos ale lumii și disprețuite, ba chiar cele ce nu sunt, ca să le distrugă pe cele ce sunt* (1Cor 1,26-28)⁵⁵.
- 6 *Lucrarea lui Dumnezeu nu a fost imaginată de un om*, pentru a rezolva situația jalnică a Bisericii din Spania începând din 1931⁵⁶.
- 7 De mulți ani Domnul o inspira unui instrument nepriceput și surd, care a văzut-o pentru prima dată în ziua sfinților Îngeri Păzitori, doi octombrie o mie nouă sute douăzeci și opt⁵⁷.
- 8 Dar, întrucât în vremuri de furtună obișnuiesc să se nască multe organizații și institute care tind să se dedice diferitelor lucrări de zel pe care – în fața persecuției – ordinele și congregațiile călugărești au trebuit să le părăsească, firește că nici Spania nu face acum excepție – și nici nu a făcut în perioada revoluționară a veacului trecut – și vedem mai multe – ba chiar multe – grupuri

51 «ca niște copii iubiți»: la revizuirea primelor trei Instrucțiuni pentru ediția lor din 1967, sau poate încă din 1954, sfântul Josemaría a vrut să completeze textul cu unele fraze mai explicite despre câteva puncte centrale ale spiritului Opus Dei, cum este acesta al filiației divine și, la nr. 33, cel al sfințirii muncii. + | Cf. nt 1, nt 2, nt 3. | →

52 Cf. nt 4, nt 5. | «oameni cu prestigiu național»: în 1934 era un preot din afara diecezei, într-o situație precară în capitală, iar puținii membri ai Opus Dei, în acea epocă, erau foarte tineri și aproape toți studenți. + | →

53 «Francisc... Ignățiu...»: se referă la sfântul Francisc de Assisi (1181/1182 – 1226) și la sfântul Ignățiu de Loyola (1491 – 1556). + | Cf. nt 6. | →

54 Cf. nt 7. | →

55 →

56 Cf. nt 8. | «situația jalnică»: odată cu proclamarea celei de-a II-a Republici Spaniole, noii guvernanți s-au caracterizat curând prin ostilitatea lor față de Biserica Catolică. + | →

57 Cf. nt 9. | «ziua sfinților Îngeri Păzitori»: despre semnificația zilei de 2 octombrie, vezi următoarele studii: Illanes 1981: 59-99; Redondo 2002: 149-191. | →

de bărbați și femei de bunăvoință, hotărâți, cu vederi supranaturale, să dea bătălia dușmanilor lui Cristos⁵⁸.

- 9 Va veni pacea politică și socială: atunci cea mai mare parte a acelor organizații, în fața apostolatului călugărilor liberi pentru misiunea lor, va dispărea sau va lăncezi: și-au împlinit scopul⁵⁹.
- 10 În schimb, una sau unele dintre acele organizații, din pricina entuziasmului membrilor lor sau pentru că și-au îndreptat deja viața în acea direcție și le vine greu să se îndrepte, vor continua să lucreze, ajungând să formeze una sau mai multe congregații noi, care nu se vor deosebi cu nimic – sau cu foarte puțin – de altele deja existente⁶⁰.
- 11 Să presupunem că, printre organizațiile despre care vorbesc, ar fi una care s-ar asemana pe dinafară cu Lucrarea pe care ne-o cere Dumnezeu⁶¹.
- 12 Aici vin ca o mănășă două texte din Sfânta Evanghelie: pentru că acea organizație, asemănătoare în ceva cu Lucrarea lui Dumnezeu, ori este de la El – și atunci ascultați în ce fel răspunde Isus la aceste cuvinte ale sfântului Ioan: *Învățătorule, am văzut pe unul care scotea diavoli în numele Tău și i-am interzis, pentru că nu ne urmează. – Nu-l opriți; căci nimeni care face o minune în numele Meu nu poate îndată să Mă vorbească de rău, pentru că cine nu este împotriva voastră este pentru voi* (Mc 9,37-39)⁶² – ori este de la El, ziceam, ori nu este de la El, și în acest caz Duhul Sfânt ne spune limpede prin sfântul Matei (15,13-14): *orice plantă pe care nu a plantat-o Tatăl Meu ceresc va fi smulsă din rădăcini. Lăsați-i, ei sunt călăuze oarbe pentru orbi! Iar dacă un orb călăuzește un alt orb, amândoi cad în groapă*⁶³.
- 13 În orice caz, ei să-și urmeze drumul: noi, să-l urmăm pe al nostru⁶⁴.
- 14 Se cuvine totuși să facem limpede că *nu suntem o organizație circumstanțială*: trebuie să fim cu adevărat ca un institut călugăresc – cu toate consecințele acestui fapt –, care să dăinuie până la sfârșit⁶⁵.
- 15 Nici nu venim să umplem o nevoie deosebită a unei țări sau a unui timp anume, pentru că Isus Își vrea Lucrarea încă din prima clipă cu o inimă universală, catolică⁶⁶.
- 16 Și tocmai acesta este un alt semn limpede care ne deosebește de acele grupuri și organizații care, având fără îndoială scopuri foarte supranaturale, au un ideal limitat, cu limitare geografică, venind să rezolve un conflict spiritual al unei anumite națiuni; cu limitare socială, îndreptându-și apostolatul către o anumită

58Cf. nt 10. | «perioada revoluționară a veacului trecut»: se referă în special la Sexeniul revoluționar din 1868-1874. + | →

59Cf. nt 11. | →

60Cf. nt 12. | →

61Cf. nt 13. | →

62→

63Cf. nt 14. | →

64Cf. nt 15. | «ca un institut religios»: în contextul în care vorbește, se referă la stabilitatea fondării, la universalitatea ei și la durată ei nelimitată, dincolo de împrejurări istorice particulare. + | →

65Cf. nt 16. | →

66Cf. nt 17. | →

clasă; sau cu limitarea orizontului zelului lor, încercând să vindece o nevoie concretă⁶⁷.

- 17 Fără îndoială, multe dintre acele organizații care s-au născut acum, ca reacție firească a sufletelor nobile și creștine în fața muncii anticatolice a revoluției spaniole – și chiar alte organizații mai vechi, spaniole și străine –, în ciuda scopului lor supranatural, sunt *întreprinderi pur omenești* și, recunoscând binele și oportunitatea apostolatelor pe care le fac, nu se poate tăgădui (am trăit-o) că însuși numărul lor excesiv – și forma exterioară pe care o îmbracă, foarte asemănătoare cu a noastră – contribuie la dezorientarea multor suflete apostolice⁶⁸, neliniștindu-i chiar pe îndrumătorii acelor suflete, care nu izbutesc să deosebească între *ceea ce trebuie făcut, pentru că Dumnezeu o cere, și ceea ce se face*, repet, cu scop supranatural, *pentru că împrejurările politice o cer*.
- 18 Așa se explică faptul că ni s-a sugerat de trei ori, de către trei organizații diferite, unirea, ziceau ei⁶⁹.
- 19 Răspunsul nu putea fi decât unul: pe tărâmul apostolatului vom fi întotdeauna uniți: cel puțin din partea noastră nu va fi nicio greutate, pentru că noi vom face doar apostolatul lui Cristos, *niciodată apostolatul nostru*⁷⁰.
- 20 Dar unirea, mai bine zis confuzia, pe care ne-o propun nu este cu putință, din clipa în care noi nu facem o lucrare omenească, *întreprinderea noastră fiind divină*, și, prin urmare, nu stă în mâinile noastre să cedăm, să tăiem sau să schimbăm nimic din ceea ce privește spiritul și organizarea Lucrării lui Dumnezeu⁷¹.
- 21 În plus, vorbind omenește, experiența învață că astfel de uniri sfârșesc de obicei în paguba carității, rupându-se cu violență. Este amestecul mai multor lichide bune în sine, din care poate ieși un alt lichid plăcut, dar poate ieși și o otravă.
- 22 „Că acele asociații de apostolat, din motivele arătate, vor pricinui poate într-un fel o pagubă sau vor fi o piedică pentru Lucrare?”⁷²
- 23 Priviți: nu. Pentru că Domnul, voind Lucrarea Sa, ținea seama de această greutate; și pentru că vocația noastră – care este vocație la desăvârșirea creștină în lume – este foarte deosebită de a lor. De aceea vă spun că nu veți avea adevăratul spirit al Lucrării lui Dumnezeu dacă, întâlnind în calea voastră vreuna dintre acele frumoase asociații, nu le lăudați cum se cuvine⁷³.

67Cf. nt 18, nt 19. | «s-au născut acum, ca reacție firească»: din pricina împrejurărilor politice, s-a produs o mobilizare considerabilă a militanței catolice, atât în jurul unor organizații deja existente, cât și al unor mișcări politice de inspirație catolică. + | →

68«trei organizații diferite»: din scrierile și însemnările sfântului Josemaría nu se poate ști cu certitudine numele acelor asociații, dar se pot face unele ipoteze. + | →

69«niciodată apostolatul nostru»: fiecare organizație apostolică urmărea să atragă un număr cât mai mare de adepți, cu convingerea că activitățile proprii erau cele mai bune, sau din legitima satisfacție de a vedea crescând grupul de apartenență al fiecăruia. Apostolatul propriu risca să se prefacă într-un scop, nu într-un mijloc. + | Cf. nt 20 | →

70Cf. nt 21. | →

71Cf. nt 22. | →

72«desăvârșirea creștină în lume»: expresie care trebuie înțeleasă în contextul tradițional al vocabularului ascetic castilian. + | Cf. nt 23. | →

73«opresc să se vorbească de rău»: mai înainte a îndemnat să nu se înceteze laudarea altor inițiative apostolice, iar acum oprește să se bârfească despre ele sau să fie criticate. + | Cf. nt 24 | →

- 24 Și, cu toate că socotesc de prisos – pentru că vă cunosc –, opresc cu desăvârșire să se vorbească de rău, de-a dreptul sau pe ocolite, despre cei care, nefiind împotriva noastră, fiindcă Îi slujesc lui Cristos, sunt cu noi⁷⁴.
- 25 *Nu vom fi niciodată vreun organism al Acțiunii Catolice*, și cu atât mai puțin al Acțiunii Catolice a unei anumite națiuni, deși cu timpul va trebui, în chip necesar, să avem o înrâurire – și nu mică – asupra Acțiunii Catolice din fiecare țară⁷⁵.
- 26 Înainte ca Sfântul nostru Părinte Papa Pius al XI-lea să vorbească – spre marea mângâiere a sufletului meu – despre apostolatul laicilor, stârnind cu glasul său, ca o suflare a Duhului Sfânt, valuri de înflăcărare care au adus lumii atâtea și atât de minunate lucrări de zel, Isus Își inspirase deja *Lucrarea*⁷⁶.
- 27 Prin urmare, nu uitați, fiii mei, că nu suntem suflete care se unesc cu alte suflete pentru a face un lucru bun. Aceasta este mult... dar este puțin. Suntem apostoli care *împlinim o poruncă imperioasă a lui Cristos*⁷⁷.
- 28 Iar Domnul nostru nu vrea o personalitate efemeră pentru *Lucrarea Sa*: ne cere o personalitate nemuritoare, pentru că vrea ca în ea – în *Lucrare* – să fie un grup pironit pe *Cruce*⁷⁸: Sfânta *Cruce* ne va face să dăinuim, mereu cu același spirit al Evangheliei, care va aduce apostolatul de acțiune ca rod gustos al rugăciunii și al jertfei⁷⁹.
- 29 În acest chip se trăiește din nou, prin *Lucrarea* lui Dumnezeu și prin fiecare dintre membrii ei, acea taină dumnezeiască pe care sfântul Paul o învăța pe filipeni (Fil 2,5-11), cale preasigură a nemuririi și a slavei: prin umilire, până la *Cruce*; de la *Cruce*, cu Cristos, la slava nemuritoare a Tatălui⁸⁰.
- 30 *Spiritul Lucrării lui Dumnezeu*, atât în miezul său, cât și în lucrarea sa, se potrivește cu totul și fără rezerve învățaturii Mântuitorului și simțirii Maicii noastre, Biserica⁸¹.
- 31 Cristos. Maria. Papa. Oare nu am arătat acum, în trei cuvinte, iubirile care cuprind toată credința catolică?⁸²⁸³
- 32 Rugăciune. Ispășire. Acțiune. Oare a avut vreodată, sau poate avea vreodată, adevăratul apostolat creștin alt chip de a fi?⁸⁴

74«Nu vom fi niciodată un organism al Acțiunii Catolice»: aceste cuvinte cer cunoașterea contextului Acțiunii Catolice în pontificatul lui Pius XI, așa cum se explică în continuarea notei din Apendicele II. + | Cf. nt 25. | →

75«Înainte ca Sfântul nostru Părinte»: expresia «Acțiunea Catolică» era folosită de Pontifi încă de la sfârșitul veacului al XIX-lea, dar cu un înțeles generic, care cuprindea acțiunea catolicilor în domeniile civil, politic, cultural etc. Cu Pius XI s-a schimbat. + | Cf. nt 26 | →

76Cf. nt 27. | →

77Cf. nt 28 și 29. | →

78Cf. nt 30. | →

79Cf. nt 31. | →

80«Cristos. Maria. Papa»: pare a fi o sinteză a expresiei *Omnes cum Petro ad Iesum per Mariam*, de importanță nucleară în mesajul *Opus Dei*. + | Cf. nt 32. | →

81Cf. nt 33. | →

82«munca profesională»: întregul nr. 33 despre sfîntirea muncii a fost adăugat de sfântul Josemaría în 1967, deși această idee este, ca să spunem așa, prezentă în nuce încă de la început. + | Cf. nt 34. | →

83«pe care i-a pus Duhul Sfânt»: după cum se poate vedea în aparatul critico-istoric, fraza a fost reformulată în 1967, în lumina eclesiologiei Conciliului Vatican II. | Cf. nt 35. | →

84→

- 33 A uni munca profesională cu lupta ascetică și cu contemplația – lucru care poate părea cu neputință, dar care este necesar pentru a ajuta la împăcarea lumii cu Dumnezeu – și a prefăce această muncă obișnuită în instrument de sfințire personală și de apostolat. Oare nu este acesta un ideal nobil și mare, pentru care merită să-ți dai viața?⁸⁵
- 34 Alipire sinceră și darnică de Episcopii în comuniune cu Sfântul Scaun, pe care i-a pus Duhul Sfânt să păstorească Biserica lui Dumnezeu (Fap 20,28)⁸⁶.
- 35 În rândurile de mai sus sunt arătate pe deplin idealurile noastre. Urmări necesare ale acestor idealuri sunt scopurile pe care Lucrarea le duce la îndeplinire.⁸⁷
- 36 Trebuie să dăm lui Dumnezeu toată slava. El o vrea: *gloriam meam alteri non dabo*, gloria Mea nu o voi da altcuiva (Is 42,8). Și de aceea vrem noi ca Cristos să domnească, de vreme ce *per ipsum, et cum ipso, et in ipso, est tibi Deo Patri Omnipotenti in unitate Spiritus Sancti omnis honor et gloria*: prin El, și cu El, și în El, este Ție, Dumnezeule Tată atotputernic, în unirea Duhului Sfânt, toată cinstea și mărirea (Canonul Liturghiei)⁸⁸.
- 37 Și o cerință a slavei Sale și a domniei Sale este ca toți, cu Petru, să meargă la Isus prin Maria⁸⁹.
- 38 *Fiii mei: Credință. Adevăr vă spun: oricine ar spune acestui munte: „Ridică-te și aruncă-te în mare!” și nu s-ar îndoi în inima lui, ci ar crede că se va împlini ceea ce spune, i se va da. De aceea vă spun: tot ceea ce veți cere în rugăciune, credeți că ați primit deja și vi se va da* (Mc 11,23 și 24).⁹⁰
- 39 Credința este virtute fundamentală: *fides tua te salvum fecit*, credința ta te-a mântuit (Lc 17,19). Cu Credința și cu Iubirea suntem în stare să-L înnebunim pe Dumnezeu, Care înnebunește iarăși – a fost deja nebun pe Cruce și este nebun în fiecare zi în Ostie –, răsfățându-ne cum răsfăț un Tată pe fiul său întâi-născut.
- 40 Sunt cuvinte ale Papei Pius al XI-lea: Domnul scoate din rele bunuri; iar din relele mari, bunuri mari⁹¹.
- 41 Din acest cataclism mondial, asemănător doar cu cel pe care l-a pricinuit Luther, a voit Domnul să scoată Lucrarea pe care o inspira de ani de zile⁹².
- 42 Boala este neobișnuită, și neobișnuit este și leacul. Suntem o injecție intravenoasă, pusă în torentul circulator al societății, pentru ca voi – bărbați și

85«a da lui Dumnezeu toată slava»: în scurttimea lor, aceste două numere, 36 și 37, expun scopurile Opus Dei, elementele centrale ale carismei sale și liniile misiunii sale specifice în slujba Bisericii. + | Cf. nt 36. | →

86Cf. nt 37. | →

87→

88→

89«Sunt cuvinte ale Papei Pius al XI-lea»: sfântul Josemaría se face ecoul unei convorbiri cu Pedro Cantero, în care îl citează în chip neliteral pe Pius XI. Ideea se află în fondul enciclicei *Quadragesimo anno* (AAS 23 [1931], 177-228), publicată cu câțiva ani înainte (15 mai 1931), în special la p. 227. | Cf. nt 38. | →

90Cf. nt 39. | →

91«cei ce urmează sfaturile evanghelice»: după cum spune în comentariul său fericitul Álvaro del Portillo, această expresie era, în acea vreme, singurul mod de a face înțeleasă dăruirea totală lui Dumnezeu pe care o presupunea Lucrarea, «și tuturor ne era foarte limpede că a urma sfaturile evanghelice nu însemna a fi călugări». Este vorba de a-L urma și a-L imita pe Isus Cristos. Cf. nt 40. | →

92Cf. nt 41. | →

femei ai lui Dumnezeu – să mergeți cu sarea și cu lumina celor ce urmează sfaturile evanghelice, spre a-i feri de stricăciune pe toți muritorii și a lumina cu luminile lui Cristos toate inteligențele⁹³.

- 43 Întotdeauna Isus a făcut ca ai Săi să se potrivească vremurilor⁹⁴: universală a fost, la cei dintâi călugări creștini, retragerea în pustiu sau în mănăstire.
- 44 Francisc face universal tipul călugărului drumeț, mergând înainte pe cale pentru a-L propovădui pe Cristos. Dominic luminează, cu fiii săi, universitățile Europei. Mai târziu teatinii, barnabiții, iezuiții și somascii, fără cor și cu membrii îmbrăcați în haine de clerici seculari, muncesc pentru suflete cu noi lucrări de apostolat⁹⁵.
- 45 Acum, printr-un *impuls dumnezeiesc și universal* de asemenea, se ridică o oaste, veche precum Evanghelia și, ca Evanghelia, nouă, care are ostași fără niciun fel de haină din afară, care uneori vor fi monahi, iar alteori călugări drumeți care vor umbla pe toate drumurile vieții. *Bărbați și femei care, în propria lor stare și profesie, intelectuală sau nu, vor fi uneori înțelepți și întotdeauna învățați, bine pregătiți; și vor face, cu știința, cu munca profesională și cu pilda unei vieți în chip coerent creștine, cea mai înflăcărată apologie a Credinței*⁹⁶.
- 46 Voi încheia, dar înainte aș vrea să vă întipăresc cu foc în suflete aceste trei considerații⁹⁷:
- 47 1) *Lucrarea lui Dumnezeu vine să îplinească Voia lui Dumnezeu*. De aceea, aveți convingerea adâncă că cerul este hotărât ca ea să se îplinească.⁹⁸
- 48 2) Când Dumnezeu, Domnul nostru, plănuiește vreo lucrare în folosul oamenilor, Se gândește mai întâi la persoanele pe care are să le folosească drept instrumente... și le dăruiește harurile potrivite⁹⁹.
- 49a 3) Această convingere supranaturală despre dumnezeirea întreprinderii va sfârși prin a vă da un *entuziasm și o iubire atât de puternică pentru Lucrare*, încât vă veți simți *preafericiți jertfindu-vă ca ea să se îplinească*¹⁰⁰.
- 49b Gaudium cum pace, emendationem vitae, spatium verae poenitentiae, gratiam et consolationem Sancti Spiritus, atque in Opere Dei perseverantiam, tribuat vobis omnipotens et misericors Dominus.¹⁰¹

93Cf. nt 42. | →

94«uneori vor fi monahi, iar alteori călugări drumeți»: Fondatorului îi pasă să amintească puternicul angajament vocațional pe care îl presupune dăruirea în Opus Dei, diferit de viața consacrată și în același timp contemplativ și activ. + | «Bărbați și femei... cea mai înflăcărată apologie a Credinței»: este vorba de o adăugire importantă, nu știm dacă din 1954 sau din 1967, în care reafirmă importanța sfințirii muncii profesionale în vocația din Opus Dei, și prin dimensiunea ei apostolică. | Cf. nt 43 | →

95Cf. nt 44. | →

96→

97La acest nr. 48 din IES sfântul Josemaría face o limpede receptare a doctrinei expuse de sfântul Toma de Aquino și de sfântul Bernardin de Siena. + | Cf. nt 45. | →

98Cf. nt 46. | →

99«Gaudium cum pace...»: această veche aclamație, pe care preoții o rosteau înainte de a celebra Liturgia, înainte de reforma Missalului Roman de după Conciliul Vatican II, a fost adaptată de sfântul Josemaría pentru a o încorpora în precele Opus Dei. Cf. Rego Bárcena 2022: 289-291. | →

100Cf. nt 47. | →

101→

102Facem o excepție, în acest caz, de la regula pe care ne-o dădusem, de a prefera ca text canonic pe cel din ed1⁹⁶⁷. În 1967, Álvaro del Portillo introduce în preambul o mențiune despre Scrisorile sfântului Josemaría (cf. §0g). Motivul este că în 1967 era de multă vreme în circulație un mare număr de Scrisori ale Fondatorului și părea logic să fie menționate. Data care a rămas în acel preambul a fost însă cea din 1954, când niciuna dintre acele Scrisori nu fusese încă tipărită sau pusă la dispoziția membrilor Opus Dei. Era un limpede anacronism, pe care fericitul Álvaro l-a sesizat și l-a îndreptat în ediția din 1982, punând data de 9 ianuarie 1967 în acel preambul, pe care am hotărât să o păstrăm. A făcut o a doua schimbare în acel preambul, tot în 1982, pe care dimpotrivă preferăm să nu o primim. Vorbind despre faptul că va folosi numere marginale în Instrucțiune, adaugă: «La fel vom face, în măsura în care va părea necesar, cu Scrisorile Părintelui» (§0i). Folosește viitorul, pentru că în acel moment Scrisorile Fondatorului nu erau încă disponibile, fiind retrase din centrele Lucrării între 1974-1975. Dar Del Portillo se gândea la o viitoare ediție a Scrisorilor, pe care avea să o trimită curând persoanelor din Opus Dei, odată încheiat iter-ul juridic de aprobare (cf. Escrivá de Balaguer 2020: 21). Acest paragraf cădea, din păcate, într-un nou anacronism, pentru că o asemenea afirmație nu putea fi din 1967, de vreme ce în acel an cei din Opus Dei aveau asupra lor Scrisorile Fondatorului, nu le așteptau pentru un viitor mai mult sau mai puțin apropiat. Din acest motiv, lăsăm deoparte această adăugire anacronică din 1982, dar primim schimbarea de dată din 1967, introdusă în 1982. Ni se pare că această hotărâre îmbunătățește textul.

103Paragraful «Cristos. Maria. ... catolică?» apare în mso după «Rugăciune ... apostolat creștin?»; în versiunile definitive ale Instrucțiunii, sfântul Josemaría a pus această triadă («iubirile») înaintea «modurilor» apostolatului creștin: «Rugăciune. Ispășire. Acțiune».

APENDICELE I. APARATUL CRITICO-ISTORIC

Notă a traducerii: lecțiunile aparatului critic se păstrează în limba spaniolă, întrucât obiectul lor este tocmai compararea formulărilor spaniole din cele trei surse; traducerea lor ar face ca variantele să nu se mai poată deosebi. Se traduc numai partea explicativă și siglele lămuritoare.

Aparatul critic arată diferitele variante dintre surse. Este structurat în felul următor: în stânga de tot apare cuvântul sau fraza socotită „canonică”, adică lecțiunea preferată; în continuare apare sursa din care provine, cu cursive, urmată de numărul de pagină al acelui document.

Sursele sunt:

- *mso*: manuscrisul original, autograf, din 1934;
- *ed1^a67*: prima ediție completă a celor șase Instrucțiuni, în două volume, realizată în 1967;
- *ed2^a67*: a doua ediție, realizată după ce sfântul Josemaría murise, în 1982.

În general, sursa preferată este *ed1^a67*, ultima pe care sfântul Josemaría a revăzut-o personal, dar pot exista excepții, care se vor explica în fiecare caz.

La dreapta lecțiunii canonice se pune o paranteză dreaptă deschisă spre stânga, care desparte această parte de variantele neacceptate, fiecare dintre ele apărând cu indicarea sursei sale, cu cursive, și cu pagina. În cazul în care aceste variante sunt diferite între ele, se despart una de alta printr-o bară verticală |. Dacă în același paragraf există mai multe adnotări critice, le despărțim între ele prin două bare verticale ||.

Abrevieri: *add.* = *additur*, este o adăugire a acelei versiuni; *def.* = nu se află în acea versiune.

*

- 0a *def. ed1^a67 ed2^a67*] + Me ha devuelto el P. Sánchez esta Instrucción, con su visto bueno / 1934 JMEscrivá *mso*,0
- 0b-0d A nuestro Padre, al cumplir sus sesenta y cinco años, dedica esta edición en nombre de todos sus hijos e hijas / Álvaro / Roma, 9 de enero de 1967 *ed1^a67*,5 *ed2^a67*,1] *def. mso*
- 0e PREÁMBULO DE LA PRIMERA EDICIÓN *ed1^a67*,7] *def. mso ed2^a67*,3
- 0f Comenzamos, por fin, a publicar impresas las Instrucciones que nuestro Padre ha venido *ed1^a67*,7] Nuestro Padre ha venido *ed2^a67*,3] *def. mso*
- 0g Queda dicho, con esto, que en cada una de las Instrucciones –sucede, a veces, también en sus Cartas– hay una parte perenne, que afirma el espíritu y la manera propia de nuestra Obra; y otra circunstancial, que responde a realidades del tiempo en el que esos documentos fueron redactados. No faltan tampoco –pasados los años– pormenores de nuestra historia interna, que conviene explicar. *ed2^a67*,3] *def. mso*
- 0h Por eso, hemos creído oportuno, al transcribir estos escritos que tanto bien harán a nuestros hermanos, añadir algunas notas breves –más o menos breves–

y numerar los párrafos, para así facilitar la cita oportuna de estas fuentes.
ed2ª67,3] def. mso

Oi *def. ed1ª67,7 mso]* Lo mismo haremos, en cuanto parezca necesario, con las Cartas del Padre. *add. ed2ª67,3*

Oj{90} Roma, 9 de enero de 1967 *ed2ª67,3]* Roma, 31 de mayo de 1954 *ed1ª67,7 | def. mso*

Ok Instrucción acerca del espíritu sobrenatural de la Obra de Dios 19-III-1934 *ed1ª67,9 ed2ª67,5]* Instrucción acerca del espíritu sobrenatural de la Obra de Dios *mso,1*

Ol Padre *ed1ª67,11 ed2ª67,7]* Padre, *mso,1 ||* Hijo *ed1ª67,11 ed2ª67,7]* Hijo, *mso,1*

Om Mi alimento *ed1ª67,11 ed2ª67,7]* – Mi alimento *mso,1*

1 la Obra de Dios²; de la que formamos parte por elección divina –*ego elegi vos* (Ioann. XV, 16)–, c<<<, *sicut filii carissimi*, como hijos queridísimos (*Ephes. V, 1*)³. *ed1ª67,13 ed2ª67,9]* la Obra de Dios. *mso,1*

2 edificaron (*Act. IV, 11*). *ed1ª67,14 ed2ª67,10]* edificaron... *mso,1 ||* encontraréis aquí *ed1ª67,14 ed2ª67,10]* encontraréis allí *mso,1 ||* nacional⁴. *ed1ª67,14 ed2ª67,10]* nacional... *mso,1 ||* dentro. *ed1ª67,14 ed2ª67,10]* adentro... *mso,2 ||* subir!⁵ *ed1ª67,14 ed2ª67,10]* subir! *mso,2*

3 Francisco? *ed1ª67,15 ed2ª67,11]* Francisco?... *mso,2 ||* ¿Los que *ed1ª67,15 ed2ª67,11]* Los que *mso,2 ||* hubieran *ed1ª67,15 ed2ª67,11]* ¿hubieran *mso,2 ||* impulso y desarrollo *ed1ª67,15 ed2ª67,11]* glorioso esplendor *mso,2 ||* Compañía?⁶. *ed1ª67,15 ed2ª67,11]* Compañía? *mso,2*

4 oficio⁷. *ed1ª67,16 ed2ª67,12]* oficio. *mso,2*

5 ved, *ed1ª67,16 ed2ª67,12]* “ved, *mso,2 ||* sois sabios *ed1ª67,16 ed2ª67,12]* sois muchos sabios *mso,2 ||* carne: *ed1ª67,16 ed2ª67,12]* carne, *mso,2 ||* es (I Cor. I, 26-28). *ed1ª67,16 ed2ª67,12]* es” (I ad Corinth. I, 26-28). *mso,3*

6 La Obra de Dios *ed1ª67,16 ed2ª67,12]* La O. de D. *mso,3 ||* para resolver la situación lamentable de la Iglesia en España desde 1931⁸. *ed1ª67,16 ed2ª67,12]* para resolver la situación lamentable (1) de la Iglesia española desde 1931. *mso,3* ⁽¹⁾ Vide página anterior *mso,3 |* Para mayor claridad del concepto, esta frase podría redactarse así: “... la situación lamentable de persecución para la Iglesia española desde 1931.” *mso,[2v]*

7 que la vio por vez primera el día de los Santos Ángeles custodios, dos de octubre de mil novecientos veintiocho⁹. *ed1ª67,17 ed2ª67,13]* que la vio por vez primera el día de los Santos Ángeles custodios, dos de octubre de mil novecientos veintiocho *mso,3*

8 abandonar –ante la persecución– las *ed1ª67,18 ed2ª67,13]* abandonar, ante la persecución, las *mso,3 ||* y vemos varios –y aun muchos– grupos *ed1ª67,18 ed2ª67,14]* y vemos varios, y aún muchos, grupos *mso,3 ||* enemigos de Cristo¹⁰. *ed1ª67,18 ed2ª67,14]* enemigos de Cristo. *mso,3*

- 9 entonces la *ed1ª67,18 ed2ª67,14*] entonces, la *mso,4* || esas organizaciones *ed1ª67,18 ed2ª67,14*] estas organizaciones *mso,4* || su fin¹¹. *ed1ª67,19 ed2ª67,14*] su fin. *mso,4*
- 10 existentes¹². *ed1ª67,19 ed2ª67,15*] existentes. *mso,4*
- 11 la Obra que Dios *ed1ª67,20 ed2ª67,15*] la O. que Dios *mso,4*
- 12 a la Obra de Dios, *ed1ª67,21 ed2ª67,17*] a la O. de D., *mso,5* || Juan: *Maestro, hemos visto a uno, echando los demonios en tu nombre, que no nos sigue, y se lo hemos prohibido. –No queráis prohibírselo: porque nadie hay que haga milagros en mi nombre y pueda hablar mal de mí. El que no está contra vosotros, por vosotros está (Marc. IX, 37-39)–* o es de Él, decía, o no es de Él, y en este caso el Espíritu Santo nos dice claramente por San Mateo (XV, 13-14): *toda plantación que no plantó mi Padre celestial será arrancada. Dejadlos: ciegos son y lazarillos de ciegos: y si un ciego guía a otro ciego, los dos caen en la fosa. ed1ª67,21 ed2ª67,17*] Juan: “Maestro, hemos visto a uno, echando los demonios en tu nombre, que no nos sigue, y se lo hemos prohibido” –No queráis prohibírselo: porque nadie hay que haga milagros en mi nombre y pueda hablar mal de mí. El que no está contra vosotros por vosotros está”. (Marc. IX, 37-39)– o es de Él, decía, o no es de Él –y en este caso el Espíritu Santo nos dice claramente por San Mateo (XV, 13-14): “Toda plantación que no plantó mi Padre celestial será arrancada. Dejadlos: ciegos son y lazarillos de ciegos: y si un ciego guía a otro ciego, los dos caen en la fosa”. *mso,5*
- 13 nuestro¹⁴. *ed1ª67,21 ed2ª67,17*] nuestro. *mso,5*
- 14 el fin¹⁵. *ed1ª67,22 ed2ª67,18*] el fin. *mso,6*
- 15 católica¹⁶. *ed1ª67,23 ed2ª67,19*] católica. *mso,6*
- 16 geográfica, viniendo *ed1ª67,24 ed2ª67,20*] geográfica –viniendo *mso,6* || nación; *ed1ª67,24 ed2ª67,20*] nación–, *mso,6* || social, dirigiendo *ed1ª67,24 ed2ª67,20*] social –dirigiendo *mso,6* || particular; o *ed1ª67,24 ed2ª67,20*] particular–, o *mso,6* || celo, tratando *ed1ª67,24 ed2ª67,20*] celo –tratando *mso,6* || concreta¹⁷. *ed1ª67,24 ed2ª67,20*] concreta–. *mso,6*
- 17 española –y aun *ed1ª67,24*] española¹⁸ –y aun *ed2ª67,20* | española, –y aún *mso,7* || extranjeras–, *ed1ª67,24 ed2ª67,20*] extranjeras– *mso,7* || apostólicas¹⁸, *ed1ª67,25*] apostólicas¹⁹, *ed2ª67,21* | apostólicas, *mso,7* || *lo que hay que hacer, porque lo pide Dios, ed1ª67,25 ed2ª67,21*] “lo que hay que hacer, porque lo pide Dios” *mso,7* || y *lo que se hace*, repito que con fin sobrenatural, *porque las circunstancias políticas ed1ª67,25 ed2ª67,21*] y “lo que se hace, repito que con fin sobrenatural, porque las circunstancias políticas *mso,7* || *lo exigen*¹⁹. *ed1ª67,25 ed2ª67,21*] lo exigen”. *mso,7*
- 18 insinuar por tres veces, *ed1ª67,25 ed2ª67,21*] insinuar, por tres veces, *mso,8*
- 19 apostolado estaremos *ed1ª67,26 ed2ª67,22*] apostolado, estaremos *mso,8* || al menos *ed1ª67,26 ed2ª67,22*] al menos, *mso,8* || apostolado de Cristo, nunca nuestro apostolado²⁰. *ed1ª67,26*] apostolado de Cristo, nunca nuestro apostolado²¹. *ed2ª67,22* | Apostolado de Cristo (nunca nuestro apostolado). *mso,8*

- 20 y como consecuencia no está *ed1ª67,26 ed2ª67,22*] y, como consecuencia, no estar *mso,8* || Obra de Dios se refiera²¹. *ed1ª67,26*] Obra de Dios se refiera²². *ed2ª67,22* | O. de D. se refiera. *mso,8*
- 22 la Obra?²². *ed1ª67,26*] la Obra?²³. *ed2ª67,23* | la O.? *mso,9*
- 23 dificultad; y porque nuestra vocación –que es vocación a la perfección cristiana en el mundo– es muy distinta de la de ellos. *ed1ª67,27 ed2ª67,23*] dificultad. *mso,9* || de la Obra de Dios si, *ed1ª67,27 ed2ª67,24*] de la O. de D. si, *mso,9* || merecen²³. *ed1ª67,28*] merecen²⁴. *ed2ª67,24* | merecen. *mso,9*
- 24 nosotros están²⁴. *ed1ª67,28*] nosotros están²⁵. *ed2ª67,24* | nosotros están. *mso,9*
- 25 *Nunca seremos ningún organismo de la Acción Católica, y ed1ª67,29 ed2ª67,25*] Nunca seremos ningún organismo de la Acción Católica y *mso,9* || nación determinada, aunque necesariamente con el tiempo habremos *ed1ª67,29 ed2ª67,25*] determinada –aunque necesariamente, con el tiempo, habremos *mso,9* || cada país²⁵. *ed1ª67,29*] cada país²⁶. *ed2ª67,25* | de cada país. *mso,9*
- 26 Santo oleadas *ed1ª67,30 ed2ª67,25*] Santo, oleadas *mso,10* || su voz como *ed1ª67,30 ed2ª67,25*] su voz, como *mso,10* || su Obra²⁶. *ed1ª67,30*] su Obra²⁷. *ed2ª67,26* | su Obra... *mso,10*
- 27 es mucho... *ed1ª67,30 ed2ª67,26*] es mucho..., *mso,10* || de Cristo²⁷. *ed1ª67,30*] de Cristo²⁸. *ed2ª67,26* | de Cristo. *mso,10*
- 28 –en la Obra– *ed1ª67,31 ed2ª67,26*] –en la O.– *mso,11* || en la Cruz²⁸: *ed1ª67,31*] en la Cruz²⁹: *ed2ª67,27* | en la Cruz: *mso,11* || del sacrificio²⁹. *ed1ª67,31*] del sacrificio³⁰. *ed2ª67,27* | del sacrificio. *mso,11*
- 29 por la Obra de Dios *ed1ª67,32 ed2ª67,28*] por la O. de D. *mso,11* || gloria inmortal del Padre³⁰. *ed1ª67,32*] gloria inmortal del Padre³¹. *ed2ª67,28* | Gloria inmortal del Padre. *mso,11*
- 30 *El espíritu de la Obra de Dios, ed1ª67,33 ed2ª67,28*] ¡El espíritu de la Obra de Dios!, *mso,11* || la Iglesia³¹. *ed1ª67,33*] la Iglesia³². *ed2ª67,29* | la Iglesia. *mso,11*
- 31{91} El Papa. ¿No acabamos *ed1ª67,33 ed2ª67,29*] El Papa: ¿No acabamos *mso,12* || fe católica³³. *ed1ª67,33*] fe católica³⁴. *ed2ª67,29* | fe católica? *mso,12*
- 32 Acción. ¿Acaso *ed1ª67,33 ed2ª67,29*] Acción: ¿Acaso *mso,11* || apostolado cristiano?³³. *ed1ª67,33*] apostolado cristiano?³⁴. *ed2ª67,29* | apostolado cristiano? *mso,11*
- 33 Unir el trabajo profesional con la lucha ascética y con la contemplación –cosa que puede parecer imposible, pero que es necesaria, para contribuir a reconciliar el mundo con Dios–, y convertir ese trabajo ordinario en instrumento de santificación personal y de apostolado. ¿No es este un ideal noble y grande, por el que vale la pena *ed1ª67,34 ed2ª67,30*] *def. mso,12* || dar la vida?³⁴. *ed1ª67,34*] vida?³⁵. *ed2ª67,30* | *def. mso,12*
- 34 Adhesión sincera y generosa a los Obispos en comunión con la Santa Sede, a quienes puso el Espíritu Santo para regir la Iglesia de Dios *ed1ª67,35 ed2ª67,30*] Adhesión filial a la Jerarquía, a nuestros Prelados, intérpretes

- auténticos de la voluntad del Padre Santo. *mso,12* || (*Act. XX, 28*)³⁵. *ed1ª67,35*] (*Act. XX, 28*)³⁶. *ed2ª67,30* | *def. mso,12*
- 35 de estos ideales *ed1ª67,35 ed2ª67,31*] de este ideal *mso,12*
- 36 (*Isai. XLII, 8*). *ed1ª67,35 ed2ª67,31*] (*Isaías XLII, 8*). *mso,12* || *per ipsum, ed1ª67,35 ed2ª67,31*] “*per ipsum. mso,12* || gloria (*Canon de la Misa*)³⁶. *ed1ª67,35*] gloria (*Canon de la Misa*)³⁷. *ed2ª67,31* | gloria. (*canon de la Misa*). *mso,13*
- 37 por María³⁷. *ed1ª67,36*] por María³⁸. *ed2ª67,31* | por María. *mso,13*
- 38 *Yo os aseguro ed1ª67,36 ed2ª67,32*] “Yo os aseguro *mso,13* || *vendrán (Marc. XI, 23 y 24). ed1ª67,36 ed2ª67,32*] *vendrán” (Marc. XI., 23 y 24). mso,13*
- 39 La Fe es virtud fundamental: *fides tua te salvum fecit*, tu fe te ha hecho salvo (*Luc. XVII, 19*). Con *ed1ª67,36 ed2ª67,32*] La Fe es la virtud más hermosa: con *mso,13* || la Fe y el Amor, somos *ed1ª67,36 ed2ª67,32*] la Fe y el Amor somos *mso,13*
- 40 Pío XI: El Señor, de *ed1ª67,36 ed2ª67,32*] Pío XI: El Señor de *mso,13* || grandes bienes³⁸. *ed1ª67,36*] grandes bienes³⁹. *ed2ª67,32* | grandes bienes. *mso,13*
- 41 que Lutero produjo, *ed1ª67,37 ed2ª67,33*] que Satanás-Lutero produjo, *mso,13* || inspiraba³⁹. *ed1ª67,37*] inspiraba⁴⁰. *ed2ª67,33* | inspiraba. *mso,14*
- 42 seguidores de los consejos evangélicos, *ed1ª67,37 ed2ª67,33*] seguidores de todos los consejos evangélicos, *mso,14* || todas las inteligencias⁴⁰. *ed1ª67,37*] todas las inteligencias⁴¹. *ed2ª67,33* | todas las inteligencias. *mso,14*
- 43 tiempos⁴¹: *ed1ª67,38*] tiempos⁴²: *ed2ª67,34* | tiempos: *mso,14*
- 44 Francisco hace *ed1ª67,39 ed2ª67,34*] San Francisco hace *mso,14* || Domingo ilumina, con sus hijos, las universidades de Europa. Más tarde los teatinos, los barnabitas, los jesuitas y los somascos, sin coro y con vestidos de clérigos seculares sus miembros, trabajan por las almas con nuevas labores *ed1ª67,39 ed2ª67,35*] La bendita Compañía de Jesús, sin coro y con vestidos de clérigos seculares sus miembros, lucha y luchará hasta el fin, con su apostolado universal, empuñando el arma de la ciencia. *mso,14* || de apostolado⁴². *ed1ª67,39*] apostolado⁴³. *ed2ª67,35* | *def. mso*
- 45 vida. Hombres y mujeres que, en su propio estado y profesión, intelectual o no, serán a veces sabios y siempre doctos, bien preparados; y harán con la ciencia, con el trabajo profesional y con el ejemplo de una vida coherentemente cristiana, la apología más fervorosa *ed1ª67,40 ed2ª67,35*] vida, y a veces hombres sabios que harán con la ciencia la apología más fervorosa *mso,15* || de la Fe⁴³. *ed1ª67,40*] de la Fe⁴⁴. *ed2ª67,35* | de la fe. *mso,15*
- 46 tres consideraciones⁴⁴: *ed1ª67,40*] tres consideraciones⁴⁵: *ed2ª67,36* | tres consideraciones: *mso,15*
- 47 1) *La Obra ed1ª67,41 ed2ª67,37*] 1ª/ *La Obra mso,15*
- 48 2) Cuando Dios *ed1ª67,41 ed2ª67,37*] 2ª/ Cuando Dios *mso,15* || instrumentos... y les *ed1ª67,41 ed2ª67,37*] instrumentos..., y les *mso,15* || convenientes⁴⁵. *ed1ª67,41*] convenientes⁴⁶. *ed2ª67,37* | convenientes. *mso,16*

- 49a 3) Esa convicción *ed1ª67,41 ed2ª67,37*] 3ª/ Esa convicción *mso,16* || *intenso por la Obra, ed1ª67,41 ed2ª67,37*] intenso por la Obra *mso,16* || *se realice*⁴⁶. *ed1ª67,41*] *se realice*⁴⁷. *ed2ª67,37* | se realice. *mso,16*
- 49b perseverantiam, tribuat *ed1ª67,42 ed2ª67,38*] perseverantiam tribuat *mso,16*
- 49c *Mariano*⁴⁷ *ed1ª67,42*] *Mariano*⁴⁸ *ed2ª67,38* | José María *mso,16*
- 49d José - nuestro Padre y Señor - 1934. *ed1ª67,42*] José, nuestro Padre y Señor - 1934 *ed2ª67,38* | José - nuestro Padre y Señor. - 1934. *mso,16*

APENDICELE II. CONTINUAREA NOTELOR DE COMENTARIU ȘI APROFUNDAREA EDIȚIEI DE FAȚĂ

- 1 Primele trei Instrucțiuni, scrise în același timp cu *Apuntes íntimos*, sunt din punct de vedere istoric bucăți sau părți din acele *Apuntes*, pe care le dezvoltă, pentru o lectură deja imediată și practică, în aspecte determinate ale spiritului și ale muncii Opus Dei. De aceea, filiația divină și, concret, „sensul” filiației în *Christo Iesu* – care îl pătrunde pe sfântul Josemaría și *Apuntes*-urile sale încă de la evenimentele supranaturale din septembrie și octombrie 1931 (cf. *Apuntes íntimos*, numerele 206 și 334, AGP, A.3, 88) – apasă asupra lor într-un chip mai profund și mai cuprinzător. Recitind Instrucțiunile pentru a face ediția reunită din 1967, sfântul Josemaría a vrut să adauge, în fiecare dintre ele, o formulare expresă și tematică a acestei doctrine: în cazul *IES* sunt rândurile finale ale nr. 1. Acest dat provine din compararea materialelor altor Instrucțiuni care se păstrează, cum sunt originalele notelor lui don Álvaro la *Instrucțiunea pentru lucrarea Sfântului Rafael*.
- 2 Dintre toate funcțiile care i se ofereau sfântului Josemaría – vreuna de mare însemnătate eclezială –, a primit-o doar pe cea de la Patronato de Santa Isabel, pentru că îi asigura prezența la Madrid, unde se putea ocupa mai bine de dezvoltarea Lucrării. | «Va veni și ceasul urcușului!»: nu se referă, evident, la un urcuș în sens omenesc, ci potrivit planurilor lui Dumnezeu, în economia mântuitoare a Răscumpărării: „a urca” în calitatea și eficacitatea muncii profesionale și a acțiunii apostolice, ceea ce va aduce cu sine în chip necesar ca în Lucrare să fie „oameni cu prestigiu național” în viața civilă și, cu timpul, „înalți ierarhi” în structura ecleziastică. Sfântul Josemaría scria stăpânit de credința sa în Dumnezeu, încredințat că Lucrarea este a lui Dumnezeu, *Opus Dei*, și că Cel care «a început în voi această lucrare bună o va duce la îndeplinire până în ziua lui Cristos Isus» (Fil 1,6).
- 3 Cei doi fondatori amintiți erau lipsiți de mijloace, de prestigiu și de influență când au început să predice. Sfântul Ignățiu a ajuns la Alcalá de Henares în 1526, unde a început să predice, dar a trebuit să părăsească acea activitate din pricina neînțelegerii și a greutăților pe care le-a întâlnit. Venise de la Barcelona și se stabilise în Spitalul de la Antezana, unde gătea pentru bolnavi în schimbul adăpostului și al hranei. Predica, fără titlu și fără autorizație, urcat pe fântâna din curtea Spitalului și, de asemenea, în curtea Schitului Cristo de los Doctrinos. În iunie 1527 a plecat din Alcalá pentru că Inchiziția i-a interzis să predice fără titlu și fără autorizație. Cf. Tellechea 1998²: 42-44.
- 6 Numerele 6-15 ale Instrucțiunii provin din documentul autograf cunoscut sub numele de *La prueba cruel* (Încercarea cruntă), pe care sfântul Josemaría l-a scris în iunie 1933. Secțiunea I a acelui document va ajunge să fie Apendicele V al *Apuntes íntimos*. Secțiunile III și II, în această ordine, alcătuiesc tiparul numerelor 6-15 din Instrucțiunea de față. Numerele 14 și 15 reiau texte din secțiunea III. În AGP, A.3, 88-3-5 se păstrează o ediție la mașină de o întindere mult mai mare: 39 de file așezate pe lat. Pe copertă, cu scrisul sfântului Josemaría, se citește: „A rămas doar acest exemplar”. | «situația jalnică»: autoritățile îngăduiau sau tolerau, din mai 1931, atentate și agresiuni împotriva unor clădiri religioase și a unor persoane însemnate ca practicante catolice. Deși

persecuția a devenit crâncenă odată cu Revoluția din Asturia, din 1934, și s-a generalizat la începutul războiului civil, în iulie 1936, unii autori afirmă că în anul 1931 se află prologul acelor evenimente dramatice. Așa, de pildă, în lucrarea lui Cárcel Ortí 1990: 18-19.

- 8 Odată cu sfârșitul etapei napoleoniene, în Europa începe un proces menit să instaureze un stat și o societate pe temeiul ideologiilor liberale. În acest proces au fost momente revoluționare deosebit de intense, care în Spania s-au petrecut mai ales în 1820, 1854 și 1868-1874. Unele dintre regimurile liberale cele mai radicale au aplicat o politică anticlericală și vexatorie față de Biserică. «Cea mai mare primejdie care a pândit Biserica – spune Redondo – este reprezentată de proclamarea conștiinței autonome a omului, care se vrea dezlegată de orice transcendență». Și adaugă că Biserica «a trebuit să reziste dublei ispite a adaptării subordonate la noile ideologii – toate, într-o măsură mai mare sau mai mică, materialiste – sau a invitației la respingerea radicală a ceea ce există: întoarcerea la vremurile bune de altădată». În plus, noii conducători au legiferat pentru a reduce prezența Bisericii în societate, prin desființarea ordinelor călugărești, prin depozedarea și exproprierea bunurilor bisericești. Diecezele au rămas cu puține mijloace economice pentru a-și acoperi nevoile materiale de bază, precum întreținerea clerului, viața seminariilor și acțiunea educativă. A fost o altă greutate căreia a trebuit să-i facă față, cu semne de mare vitalitate spirituală. Cf. Redondo 1979: 13-14.
- 14 În acea epocă nu existau încă – aveau să vină mai târziu – realități carismatice și vocaționale alcătuite din laici. Existau doar forme asociative (frății, asociații devoționale, grupuri de apostolat etc.) care nu aveau soliditatea instituțională, nici organizarea juridică a unui institut călugăresc, și nici nu erau socotite o „vocație” în sens tare. Opus Dei va aspira să aibă acele caracteristici instituționale, fără ca membrii lui să fie călugări, cu o spiritualitate și o formă de viață pe deplin seculară, așa cum se întâmplă și cu alte forme de dăruire creștină – foarte variate – care au apărut de-a lungul veacului al XX-lea.
- 17 În practică, mulți dintre militanți identificau cu ușurință scopurile politice și pe cele religios-spirituale. Un exemplu al acestei probleme de discernământ poate fi cel al lui Juan Jiménez Vargas: era un activist al unui grup politic de inspirație catolică și era foarte îngrijorat de situația prin care trecea Biserica în Spania. Se gândea că era nevoie de oameni gata de jertfă și de apostolat pentru a rezolva problema și tocmai de aceea hotărâse să renunțe la căsătorie. Totuși, înțelegea că acel angajament nu avea de ce să se concretizeze într-o vocație călugărească sau preotească. S-a întâlnit cu sfântul Josemaría în Crăciunul anului 1932. «Au stat de vorbă multă vreme și, la sfârșit, la propunerea lui Escrivá, Vargas s-a rugat timp de nouă zile Duhului Sfânt, cerând lumini de la Dumnezeu. Când a încheiat acea novenă, i-a cerut fondatorului să aparțină Lucrării. Era 4 ianuarie 1933» (González Gullón 2016³: 80). Această întâlnire a dat vieții sale sensul pe care îl sugerează aici sfântul Josemaría și își universalizează perspectiva, încredințat de dumnezeirea vocației sale.
- 18 Potrivit lui Redondo, una dintre acele instituții a fost *Asociación Católica Nacional de Propagandistas* sau, mai degrabă, proiectul pe care Ángel Herrera, ca Președinte al Juntei Centrale a Acțiunii Catolice Spaniole, îl organiza pentru formarea preoților care aveau să fie viitorii consilieri ai Acțiunii Catolice: *La*

Casa del Consiliario. Herrera s-a gândit că fondatorul Opus Dei era persoana potrivită pentru a sta în fruntea acelui centru. I-a propus acest plan la 11 februarie 1933. Sfântul Josemaría l-a respins pentru că, primindu-l, s-ar fi văzut silit să lase deoparte munca sa fondatoare (cf. Redondo 1993: 202-205). Pe lângă proiectul lui Herrera, un alt preot, locuind în Asturia, a încercat să-l atragă pe sfântul Josemaría în planul său apostolic. Este vorba de José Lles Segarra, născut în 1876 și ucis la 27 septembrie 1936. A fost cofondator al A.R.P.U. (*Adorația Reală, Perpetuă și Universală a Preasfântului Sacrament*). În ianuarie 1932 s-a prezentat la Madrid cu scopul de a lua legătura cu patru preoți pentru a-i lega de activitatea A.R.P.U. Unul dintre ei a fost José María García Lahiguera, iar altul fondatorul Opus Dei (AGP, A.6, 0402-04-06). Sfântul Josemaría a mers la actul de prezentare a A.R.P.U. în parohia Concepción din Madrid, în februarie 1932, dar nu s-a angajat la nimic mai mult. Nu există indicii care să ne îngăduie să bănuim o a treia asociație.

- 19 Au apărut astfel invidii și spirit de competiție. Sfântul Josemaría pune în gardă față de această primejdie, afirmând că Opus Dei nu va urma acea logică, nu va lucra pentru propria dezvoltare, ci pentru cea a Bisericii, pentru a face «apostolatul lui Cristos». Vrea o unitate reală «pe tărâmul apostolatului» cu diferitele inițiative, pentru care se cere «inimă mare», «brațe deschise», caritate și prețuire față de particularitățile apostolice ale altor grupuri, fără a fi nicidecum «exclusiviști».

- 23 *Desăvârșire* echivalează cu căutarea sfințeniei. Escrivá o folosește cu sensul autorilor clasici, precum sfânta Tereza de Isus, care o aplicau și laicilor. Sfânta din Ávila, vorbind despre un cavaler laic căsătorit, scria că «duce toată viața de desăvârșire pe care, după cât mi se pare, o îngăduie starea lui» (Sfânta Tereza de Isus 2017: 169-170). În același sens, incluzându-i și pe laici, o folosesc autori ca sfântul Ignățiu de Loyola sau sfântul Francisc de Sales etc. (cf. Sagne 1984: 1147-1156). Vezi aceeași folosire, cu expresii asemănătoare, în *Scrisorile* sfântului Josemaría: de pildă, în *Scrisoarea* nr. 5, 4b; în *Scrisoarea* nr. 6, 21a, unde identifică «căutarea desăvârșirii trasate de Evanghelie» cu «viața de sfințenie personală și de activitate apostolică» (cf. Molina 2013: 1113-1123).

- 24 Este omenește de înțeles ca tradiții sau stiluri apostolice foarte deosebite de cele proprii – care se urmează în realități ecleziale diverse – să poată pricinui surprindere sau mirare. Dar nu se justifică nici cenzura sau luarea în derâdere, nici răceala distantă. Criteriul discernământului este limpede: dacă «Îi slujesc lui Cristos, sunt cu noi». Firește, în deplinul respect al adevărului.

- 25 Sunt cuvinte care par răspunsul Fondatorului la unele propuneri organizatorice ale apostolatului laical al Acțiunii Catolice, sub îndrumarea generală a lui Pius XI, care a vrut să reunească în Acțiunea Catolică toate organizațiile de apostolat, fără ca ele să-și piardă autonomia. În *Bases para la reorganización de la Acción Católica española*, hotărâte de mitropoliții spanioli în conferința ținută la Madrid în zilele de 18, 19 și 20 noiembrie 1931, aprobate de Sfântul Scaun în 1933 și publicate în 1934 (cf. *Boletín Oficial del Obispado de Madrid-Alcalá*, [1934], p. 304), se citește: «toate entitățile catolice de pietate, binefacere, cultură etc., care nu alcătuiesc organismul oficial al Acțiunii Catolice, vor trebui totuși să fie legate într-un fel sau altul de Acțiunea Catolică parohială și diecezană. Astfel vor fi, de pildă, Conferințele Sfântului Vincentiu de Paul, Opera Exercițiilor

Spirituale, asociațiile de părinți de familie, Amigos de la Enseñanza etc. Mai ales Congregațiile Mariane, Antoniene, Asociațiile de foști elevi și oricare altele post-școlare vor avea legătura cuvenită, fie ca aderenți, fie ca membri colectivi, cu Junta Acțiunii Catolice, fără să-și piardă propria autonomie». Aceste indicații au produs tensiuni, de pildă cu Congregațiile Mariane, ceea ce a provocat o nouă intervenție a Juntei Mitropoliților, ținută între 12 și 16 noiembrie 1935. Arhiepiscopii au stăruit asupra celor aprobate în *Bases* sancționate de Sfântul Scaun în 1933.

- 26 Papa Pius XI, în enciclica *Ubi Arcano*, 23 decembrie 1922 (AAS, 14 [1922], 673-700), vorbește despre Acțiunea Catolică, dar într-un chip încă generic. Mai târziu a concretizat acea expresie, publicând epistola *Quae Nobis* către cardinalul Bertram, din 13 noiembrie 1928 (AAS 20 [1928] 384-387), și a definit-o atunci ca «participare a laicilor la apostolatul ierarhic». De aceea, dacă punem începutul «valurilor de înflăcărare» pornind de la acea dată (13 noiembrie 1928), în strictă cronologie s-ar putea spune că încă mai înainte, la 2 octombrie 1928, «Isus Își inspirase Lucrarea».
- 31 Despre această temă cf. Rodríguez, 2003: 47-65. Această jaculatorie apare neconținut repetată - încă din primele însemnări pe care le păstrăm, din 13 martie 1930 - în paginile *Apuntes íntimos*, împreună cu aceste alte două: *Deo omnis gloria* și *Regnare Christum volumus*. Cu ele a exprimat sfântul Josemaría cele trei scopuri ale Lucrării în *Apuntes íntimos*, nr. 171, din 10 martie 1931, și le reia în numerele 35, 36 și 37 ale Instrucțiunii de față.
- 33 Tema sfințirii muncii se poate înțelege deja implicit în alte expresii mai primitive, cum se va vedea, când se vorbește despre scopurile Lucrării la numerele 36 și 37. Într-un document ca acesta, închinat conturării idealurilor, a scopurilor și a misiunii Opus Dei, nu putea lipsi o referință explicită la unul dintre elementele centrale ale spiritului său. La fel s-a întâmplat, după cum știm, cu referința la filiația divină, la nr. 1 al acestei Instrucțiuni.
- 36 Explică semnificația a trei scurte fraze latine, la care am făcut deja aluzie (vezi mai sus nota de comentariu la nr. 31), ca partea cea mai primitivă și fundamentală a inspirațiilor pe care le-a consemnat în *Apuntes íntimos*. După părerea noastră, ar putea fi ecoul cel mai direct al luminii fondatoare din 2 octombrie 1928. Dacă privim bine, întreaga carismă a Lucrării este o dezvoltare și o explicitare a acestor trei scopuri, care rămân, așadar, un punct de referință nepieritor și inspirator pentru Opus Dei, oricare ar fi împrejurările prin care trece în mersul său istoric. «*Deo omnis gloria, Regnare Christum volumus, Omnes cum Petro ad Iesum per Mariam*»: a da toată slava lui Dumnezeu sau ca totul să fie spre slava lui Dumnezeu; a căuta domnia lui Cristos și a-i duce pe toți, fără a exclude pe nimeni, la Isus, uniți cu Papa și cu mijlocirea Mariei. Unii vor obiecta că lipsește o aluzie la muncă, dar nu este așa: ea se află deja înăuntrul lui *Deo omnis gloria* și al lui *Regnare Christum volumus*, pentru că activitățile omenești oneste sunt cale de sfințire în măsura în care se orientează spre slava lui Dumnezeu. Să luăm seama că spune *omnis gloria*, adică nimic nu este exclus din acea preamărire dumnezeiască spre care trebuie să se îndrepte toată existența omenească, potrivit gândirii lui Escrivá (cf. *Camino*, numerele 783 și 784, vezi Escrivá de Balaguer 2004³: 886-887). Între acestea se află munca și celelalte îndeletniciri omenești care I se pot oferi lui Dumnezeu. În 1931,

enumerând scopurile Lucrării, începuse cu *Regnare Christum volumus*, punând pe locul al doilea *Deo omnis gloria*. În Instrucțiune inversează ordinea, ceea ce este teologic mai logic, și înlănțuie aceste trei scopuri. Într-adevăr, domnia lui Cristos apare ca urmarea faptului de a-L înălța pe Cristos «*pe piscul a toată activitatea omenească*» (*Apuntes íntimos*, nr. 217, 7 august 1931, cursivele sunt ale noastre) și abia după aceea adaugă: «L-am văzut pe Domnul triumfând, atrăgând la Sine *toate* lucrurile» (*ibid.*). Prin urmare, această domnie nu este pur onorifică sau cultuală, cum se susținea uneori în acei ani douăzeci și treizeci ai veacului al XX-lea, ci rod al unei orientări către Dumnezeu a tuturor lucrurilor, din partea creștinilor, care fac realitate domnia lui Cristos. Se poate deja întrezări profunzimea și actualitatea permanentă pe care le au aceste *scopuri* ale Opus Dei, alături de cel al evanghelizării, cuprins în ultima frază.

- 45 Viața retrasă a monahului și dimensiunea apostolică a călugărului drumeț sunt două exemple de dăruire lui Dumnezeu, contemplativă și activă, care îi servesc lui Escrivá pentru a sublinia seriozitatea vocației pe care o propune. Firește, există deosebiri esențiale între vocația călugărească și cea pe deplin laicală pe care o propune Opus Dei, dar aceste deosebiri – care îi păsau mult Fondatorului într-un anumit moment istoric, în care se contura statutul juridic al Lucrării – nu trebuie să facă uitată adâncă unitate pe care o au toate vocațiile ecleziale, căci toate se aseamănă mult mai mult decât se deosebesc și, în fond, constau în diferite moduri de a face prezent mesajul evanghelic între oameni. În explicația sa (în nota 44), fericitul Álvaro del Portillo subliniază tonul poetic al acestor metafore, atât al vieții călugărești, cât și al celei militare, accentuând deosebirile Opus Dei față de congregațiile călugărești.
- 48 Sfântul Toma scrie: «*Illos quos Deus ad aliquid eligit, ita praeparat et disponit ut ad id ad quod eliguntur inveniantur idonei*» (*Summa Theologiae*, III, q. 27, a 4, in c, Sfântul Toma de Aquino f.a.). Biserica, în Oficiul Lecturilor din solemnitatea sfântului Iosif, cuprinde o enunțare mai elaborată, luată dintr-o predică a sfântului Bernardin de Siena: «*Omnium singularium gratiarum, alicui rationabili creaturae communicatarum generalis regula est, quod, quandocumque divina Gratia eligit aliquem... ad aliquem sublimem statum, omnia charismata donet, quae illi personae sic electae, et ejus officio necessaria sunt atque illam copiose decorant*» (Sfântul Bernardin de Siena 1959: 16).

i Notă a traducerii: citatele biblice sunt preluate din Versiunea Biblia Romano-Catolică 2020 (VBRC2020). Trimiterile păstrează forma dată de autor; acolo unde numerotarea sau lecțiunea VBRC2020 se deosebesc, se semnalează în notă. La nr. 5, textul canonic al Instrucțiunii citește „nu sunteți înțelepți după trup” (VBRC2020: „nu mulți sunt înțelepți după trup”); s-a păstrat lecțiunea autorului, cu lexicul VBRC2020.